

KNJIGA ALATA

ZA MLADE, VRŠNJAČKE
EDUKATORE/ICE I PREDVODNIKE/ICE
O PREVENCIJI DIGITALNOG I
VRŠNJAČKOG NASILJA MEĐU
MLADIMA

NASLOV:

Knjiga alata za mlade, vršnjačke edukatore/ice i predvodnike/ice o prevenciji digitalnog i vršnjačkog nasilja među mladima

PROJEKT:

„Prevencija digitalnog i vršnjačkog nasilja među mladima“, financiran od strane JUGEND für Europa, njemačke nacionalne agencije za provođenje Erasmus+ programa za mlade.

PROJEKTNI PARTNERI:

- Outreach Hannover, e.V., Njemačka
- Aktivni mladi u srećnoj Evropi (AMUSE), Srbija
- Udruga za unaprjeđivanje suvremenih životnih vještina „Ostvarenje“, Hrvatska
- Wizard, obrt za savjetovanje, Hrvatska

IZDAVAČ:

Outreach Hannover, e.V., Njemačka

UREDNIKA I UREDNIK:

Berna Xhemajli
Miloš Matorčević

AUTORI I AUTORICE:

Berna Xhemajli
Miloš Matorčević
Pavle Jevdic
Maja Katinić Vidović

PRIJEVOD SA SRPSKOG JEZIKA:

Lea Pavlović

GRAFIČKI DIZAJN:

Nikola Radovanović

HANNOVER, NJEMAČKA
2022

Sadržaj

O PROJEKTU	4
UVOD	6
1. DIO: Koncepti i preporuke	7
1.0 Specifičnosti organiziranja lokalnih radionica sa ranjivim mladima - žrtvama nasilja ..	7
1.1 Procjena zajednice/društva/okoline.....	7
1.2 Poznavanje vrsta nasilja prisutnih u lokalnoj zajednici	7
1.3 Nasilje može imati utjecaja na fizičko zdravlje, mentalno zdravlje i akademsko blagostanje mladih-žrtava nasilja	8
1.4 Čimbenici rizika za nasilje i čimbenici zaštite od nasilja	8
1.5 Specifičnosti prilikom provođenja radionica	9
2.0 Preporuke za osobe koje rade s mladima i vršnjačke edukatore/ice koji/e rade s mladima - žrtvama (digitalnog) nasilja na razvoju otpornosti mladih na nasilje	10
3.0 Mentorstvo za mlade kao aktivnost nakon radionica, a u cilju procesa njihovog mogućeg daljeg razvoja kao vršnjačkih edukatora/ica i predvodnika	12
3.1 Pet ključnih koraka u mentorskim programima.....	12
2. DIO: Radionice za prevenciju digitalnog i vršnjačkog nasilja	15
4.0 Strategije suočavanja sa vršnjačkim fizičkim nasiljem	15
5.0 Suočavanje s javnim posramljivanjem online i offline.....	18
6.0 Vrste digitalnog (cyber) nasilja.....	21
7.0 Strategije suočavanja sa zadirkivanjem na internetu - trolanje.....	24
8.0 Suočavanje s lažnim profilima i krađom računara kao oblicima digitalnog nasilja	26
9.0 Razbijanje tišine	28
10.0 Zalaganje za druge.....	30
11.0 Nenasilna komunikacija	33
12.0 Posredovanje u situacijama sukoba	36
13.0 Prihvatanje različitosti – zajednički identitet (MI)	39
Reference	42

O PROJEKTU

Vršnjačko nasilje i maltretiranje putem interneta su nažalost svakodnevno prisutni u našim zajednicama.

Izloženost situacijama ozbiljnog nasilja (uključujući cyber, tj. digitalno nasilje) može utjecati ne samo na to kako se mladi osjećaju, već i na to kako se ponašaju. Posljedice nasilnog ponašanja prema drugima i doživljavanja nasilja uključuju agresiju, loše ponašanje, neodgovorno preuzimanje rizika i korištenje ilegalnih supstanci. Učenici koji su preživjeli nasilje također imaju veću vjerojatnost kako će razviti negativna očekivanja o budućnosti.

Tehnologija i računala imaju sve važniju ulogu u uspostavljanju i održavanju komunikacije, zamjenjujući međuljudsku komunikaciju. No, iako je riječ o drugom mediju, iza digitalnih alata uvijek stoji osoba, a zadaće rada s mladima protežu se i u virtualni prostor. Čak i ako mladi ljudi pokazuju veliko povjerenje u korištenje digitalnih alata, još uvijek nisu educirani koristiti te alate s punom sviješću.

Osim suočavanja s nasiljem licem u lice, jasno je kako je uloga digitalnog rada s mladima važna za podršku digitalnoj pismenosti i omogućavanje mladima nositi se s nekim od povezanih rizika u digitalnom okruženju, kao što je internetsko nasilje. Praktične implikacije za osobe koje rade s mladima leže u novim potrebnim kompetencijama i novim oblicima održavanja granica u odnosima s mladima.

Osobe koje rade s mladima nalaze se u jedinstvenoj poziciji promicanja zdravih odnosa među tinejdžerima, interveniranja u slučajevima nasilja i, zajedno s roditeljima, rada s zlostavljačima i žrtvama nasilja i pomoći im naučiti kako ponovno izgraditi zdrave odnose sa svojim vršnjacima. Zaštita djece od zlostavljanja odgovornost je svih odraslih prisutnih u njihovim životima, prvenstveno roditelja i učitelja. No, u slučaju kad su mladi redoviti posjetitelji centara za mlade i klubova za mlade, osobe koje rade s mladima postaju i nositelji odgovornosti za prevenciju vršnjačkog (i digitalnog) nasilja među mladima. Osobe koje rade s mladima mogu utjecati na smanjenje agresije i viktimizacije stvaranjem klime podrške i empatije u centrima za mlade i izvan njih.

Ovim projektom odgovaramo na potrebe definirane od strane institucija, ali i na potrebe vlastitih osoba koje rade s mladima i mladih. Promičemo prevenciju vršnjačkog i digitalnog nasilja među mladima, osnaživanje vršnjačkih predvodnika mladih za bavljenje ovom tematikom te kvalitetno osnaživanje naših osoba koje rade s mladima za provođenje kvalitetne edukacije mladih vršnjačkih predvodnika, kao i rad na prevenciji (digitalno) nasilje među mladima.

Ovaj projekt ima za cilj podržati osobe koje rade s mladima u razvoju i dijeljenju učinkovitih metoda za dopiranje do marginalizirane mladeži i sprječavanje rasizma i netolerancije među mladima, kao i suočavanje s rizicima i implikacijama digitalizacije.

Stoga, projektni ciljevi su:

- Osnaživanje osoba koje rade s mladima i vršnjačkih edukatora i predvodnika među marginaliziranim mladima za prevenciju digitalnog i vršnjačkog nasilja, kroz razvoj inspirativnog i inovativnog kurikuluma, LTTA aktivnosti i online tečaj za osposobljavanje osoba koje rade s mladima.
- Osnaživanje marginaliziranih i diskriminiranih mladih i mladih koji su preživjeli nasilje za razvoj mehanizama za suočavanje s digitalnim i vršnjačkim nasiljem te njegovo prevladavanje, kroz inovativni priručnik s radionicama za mlade iz ranjivih skupina.
- Razmjena dobrih praksi i daljnji razvoj kvalitetnog strateškog partnerstva između partnera iz tri europske zemlje koje su suočene s različitim realnostima vezanim uz digitalno nasilje i prevenciju vršnjačkog nasilja među mladima.

Projektne aktivnosti su:

- A1 – aktivnosti projektnog menadžmenta
- M1 – inicijalni transnacionalni projektni sastanak partnera
- O1 – knjiga alata za mlade, vršnjačke edukatore/ice i predvodnike/ce o prevenciji digitalnog i vršnjačkog nasilja među mladima
- M2 – drugi transnacionalni projektni sastanak
- O2 – kurikulum: „Osnaživanje osoba koje rade s mladima i vršnjačkih predvodnika za prevenciju vršnjačkog nasilja među mladima u fizičkom prostoru“
- M3 – treći transnacionalni projektni sastanak
- O3 – online tečaj za osobe koje rade s mladima i vršnjačke edukatore/ice: „Osnaživanje osoba koje rade s mladima i vršnjačkih predvodnika za prevenciju digitalnog nasilja među mladima“
- C1 – LTTA trening za trenere/ice
- E1, E2, E3 – otvorene konferencije u Srbiji, Hrvatskoj i Njemačkoj
- M4 – evaluacijski transnacionalni projektni sastanak

Projektne partneri su:

- Outreach Hannover, e.V., Njemačka
- Aktivni mladi u srečnoj Evropi (AMUSE), Srbija
- Udruga za unaprjeđivanje suvremenih životnih vještina „Ostvarenje“, Hrvatska
- Wizard, obrt za savjetovanje, Hrvatska

UVOD

Priručnik za mlade, vršnjačke edukatore i predvodnike o prevenciji digitalnog i vršnjačkog nasilja među mladima osmišljen je kao inovativna (digitalna i online) publikacija i izvorni materijal za mlade i vršnjačke edukatore i predvodnike, u svrhu učinkovitog: prepoznavanja agresivnog ponašanja mladih i suočavanje s njim u zajednicama u kojima su aktivni; pružanja podrške mladim vršnjacima u razvijanju pozitivnog i podržavajućeg odnosa s drugim mladima te promicanja prevencije vršnjačkog i digitalnog nasilja među mladima.

Ova knjiga alata predstavlja različite obrazovne metodologije prethodno istražene kroz iskustvo rada s mladima i prilagođene za ovu publikaciju, kao i inovativne metodologije u trenutnim situacijama/stvarnostima s posebnim naglaskom na rad s mladima koji su ranjivi na digitalno ili vršnjačko nasilje. Knjiga alata je osmišljena kako bi podigla svijest i promicala prevenciju internetskog zlostavljanja te pružila podršku mladim ljudima kojima je to potrebno. Digitalno i vršnjačko nasilje dvije su negativne pojave koje su dosta prisutne među mladima. Prisutni su čak i u školama, obrazovnim ustanovama, rekreacijskim područjima i raznim sportskim odnosno klubovima za slobodno vrijeme. Rješavanje takvih pitanja od velike je važnosti kako bi se svi mladi ljudi osjećali uključenima i mogli slobodno uživati u svojim hobijima, interesima i svakodnevnim obveznim aktivnostima.

Knjiga alata sastoji se od dva dijela. Prvi dio uključuje teorijske koncepte i metodologiju korisnu za kvalitetnu prevenciju vršnjačkog i digitalnog nasilja među mladima, uključujući preporuke za osobe koje rade s mladima i vršnjačke edukatore koji pomažu mladim žrtvama (digitalnog) nasilja razviti otpor prema nasilju. Ujedno, prvi dio nudi mentorstvo mladima kao aktivnost nakon radionica, s ciljem mogućeg daljnjeg razvoja mladih kao vršnjačkih edukatora i predvodnika.

Drugi dio sastoji se od deset različitih radionica za osobe koje rade s mladima, a posebno za vršnjačke edukatore i predvodnike, kako bi ih multiplicirali u svom neposrednom radu s mladima – kako mladima koji ne pripadaju ranjivim skupinama tako i mladima sa smanjenim mogućnostima. Radionice imaju za cilj motivirati mlade za preuzimanje aktivne uloge u prevenciji digitalnog i vršnjačkog nasilja u svojim zajednicama. Osmišljene radionice usmjerene su na: strategije suočavanja s vršnjačkim fizičkim nasiljem, suočavanje s online i offline javnim posramljivanjem, strategije suočavanja s internetskim zadirkivanjem – trolanjem, suočavanje s lažnim računima i otmicom kao oblicima digitalnog nasilja, „prekid šutnje“, zalaganje za druge, nenasilna komunikacija, posredovanje u sukobima i vrste digitalnog nasilja.

1. DIO: Koncepti i preporuke

1.0 Specifičnosti organiziranja lokalnih radionica sa ranjivim mladima - žrtvama nasilja

Prilikom organiziranja lokalnih radionica s ranjivim mladima žrtvama nasilja postoje određene specifičnosti koje treba znati i o kojima treba voditi računa. Te specifičnosti sastoje se od: procjene klime u društvu, svjesnosti o vrstama nasilja prisutnih među mladima, pronalaska odgovarajuće ciljane zajednice/skupine, svjesnosti o postojećim programima i ključnim akterima uključenim u stvaranje dugoročnog učinka i održivosti aktivnosti. Ovaj odjeljak opisuje nekoliko čimbenika rizika i zaštite, o kojima će se detaljnije raspravljati u nastavku.

1.1 Procjena zajednice/društva/okoline

Budući da je organizacija radionica s mladim žrtvama nasilja dosta osjetljiva i ima svoje specifičnosti, važno je da svaka organizacija odnosno osoba koja radi s mladima ili edukator radi preliminarnu procjenu zajednice/društva kako bi dobio podatke i informacije o skupinama koje su ranjivije ili podložnije nasilju. To vrijedi i na lokalnoj razini, budući da različita mjesta naseljavaju različite zajednice i nije uvijek slučaj da su ljudi u lokalnim zajednicama svjesni situacije nasilja. Za uspješnu organizaciju radionica i pronalaženje adekvatne ciljane skupine vrlo su bitne ažurne informacije iz "prve ruke".

1.2 Poznavanje vrsta nasilja prisutnih u lokalnoj zajednici

Druga specifičnost je poznavanje različitih oblika i vrsta vršnjačkog nasilja s ciljem osvještavanja mladih, ali i poticanja na razmišljanje o vlastitoj situaciji nasilja – čak i u onim slučajevima kad su oni ti koji nekoga maltretiraju, a da nisu svjesni toga. Nasilje može biti izravno i neizravno:

- Izravno nasilje uključuje određena agresivna ponašanja prema ciljanoj osobi, kao što su guranje, udaranje i razne verbalne ili pisane komunikacijske poruke.
- Neizravno nasilje sastoji se od agresivnog ponašanja koje nije usmjereno izravno na osobu, već se postiže širenjem glasina i negativnim razgovorima s drugim osobama kako bi se ta osoba isključila i sl.

Zatim, postoji nekoliko vrsta nasilja: fizičko, društveno, verbalno, nasilje nad imovinom i digitalno nasilje kao najnovija i brzorastuća pojava/problem.

- Fizičko nasilje uključuje guranje, udaranje, šutiranje, šamaranje pa čak i razne oblike dodirivanja koji se mogu smatrati seksualnim zlostavljanjem.
- Društveno/psihološko zlostavljanje uključuje ponašanja, stavove ili riječi kojima se nekoga zlostavlja. Prema Gavinu (2019), ove se vrste radnji koriste kako bi se druga osoba osjećala neugodno, kako bi se kontrolirala, ponizila ili izolirala ili kako bi se oštetio njezin integritet, ugled ili samopoštovanje. Ovdje može ući i namjerno isključivanje osobe, navođenje drugih da se ne druže s tom osobom, širenje glasina o njoj, sramoćenje u javnosti¹.
- Verbalno nasilje uključuje zadirkivanje, prijeteće poruke/riječi upućene nekome ili uvredljive riječi na temelju nečijeg izgleda, rase, vjere, etničke pripadnosti, seksualne orijentacije, obitelji itd.

¹ Gavin, M. L. (veljača, 2019.). *Dealing With Bullying (for Teens) - Nemours KidsHealth. Kids Health Org.* Pristupljeno 2022. sa: <https://kidshealth.org/en/teens/bullies.html> (eng.)

- Nasilje nad imovinom je direktno fizičko oštećenje ili uništavanje imovine žrtve, kao što su njen telefon, torba, razne slike/printovi na zidovima njene kuće i sl.
- Digitalno nasilje je nova vrsta nasilja koja je izravno povezana sa životom na internetu. Willard (2006) opisuje sedam vrsta internetskog zlostavljanja ([vrijeđanje na internetu, digitalno uhođenje, omalovažavanje, digitalno uznemiravanje, maskiranje, razotkrivanje, isključivanje^{2]} i dodatno, trolanje), koji mogu biti veoma razorni za mlade-žrtve nasilja.

1.3 Nasilje može imati utjecaja na fizičko zdravlje, mentalno zdravlje i akademsko blagostanje mladih-žrtava nasilja

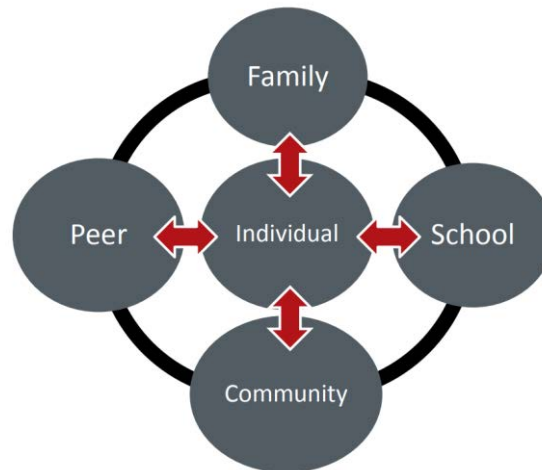
Nasilje može imati ozbiljan utjecaj na trenutno stanje mladih i njihovo dugoročno mentalno i fizičko zdravlje. Prema saveznoj vladinoj organizaciji SAD „*StopBullying.gov*“ (2021), nasilje je usko povezano sa:

- Unutrašnjim problemima: depresijom, anksioznošću, paničnim poremećajima, samopovređivanjem, samoubilačkim mislima i pokušajima samoubojstva;
- Psihosomatskim problemima: glavoboljama, bolovima u trbuhu, problemima sa spavanjem i lošim apetitom;
- Akademskim poteškoćama (problemima u školi);
- Eksternim ponašanjima.³

Ovi problemi su izravno povezani s svakodnevnim funkcioniranjem osobe, njezinom karijerom, interakcijom s drugima, kao i s vlastitim mentalnim i fizičkim zdravljem.

1.4 Čimbenici rizika za nasilje i čimbenici zaštite od nasilja

Identificiranje čimbenika rizika i zaštitnih čimbenika može biti ključno u radu s ranjivim mladima žrtvama nasilja. Riječ je o čimbenicima koje treba izbjegavati ili uzeti u obzir tijekom rada i planiranja radionica. No, može se reći kako su isti čimbenici u oba slučaja – i rizični i zaštitni. Ti čimbenici su: pojedinac (mlada osoba), obitelj, škola, zajednica i vršnjaci.

Slika: Faktori rizika za nasilje i zaštite od nasilja, izvor: „*StopBullying.gov*“ (17. studeni 2021.). Odgovori na nasilje! (eng.)

² Ululdag University in Bursa, Turkey, Aurel University, Arad, Romania, Centre Neuro-Psychiatrique Saint-Martin, Dave, Belgium, & Asociación Cultural Social y Educativa Segundas Oportunidades, Telde, Spain. (2016). Knjiga alata: KEEPING YOUTH SAFE FROM CYBERBULLYING. https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-2117/KYSFCB%20Toolkit.pdf (eng.)

³ *StopBullying.gov*. (17. studeni 2021.). Odgovori na nasilje! <https://www.stopbullying.gov/prevention/on-the-spot> (eng.)

Čimbenici rizika za nasilje

- Individualni čimbenici koji se u ovom slučaju smatraju čimbenicima rizika sastoje se od: socijalne kompetencije pojedinca (mlade osobe), konzumiranja droga ili alkohola, postojanja invaliditeta, seksualne orijentacije itd.
- Vršnjački čimbenici uključuju izloženost nasilnim i agresivnim vršnjacima, nedostatak vršnjačke podrške i nedostatak bliskih prijatelja.
- Obiteljski čimbenici odnose se na: pažljiv odnos prema vlastitom djetetu, sukobe između roditelja, roditelje ovisnike o drogama ili alkoholu, prisutnost nasilja u obitelji, boravak roditelja u zatvoru ili maltretiranje/zlostavljanje djeteta u vlastitoj obitelji.
- Školski čimbenici sastoje se od razine jednakog tretmana i poštovanja prema svakom učeniku, osjetljivosti i odgovornosti osoblja i nastavnog osoblja, adekvatnog nadzora i nedostatka osjećaja pripadnosti obrazovnim institucijama.
- Čimbenici zajednice uglavnom uključuju sigurnost u mjestu gdje pojedinac živi i negativne odnose između odraslih i mladih.

Čimbenici zaštite od nasilja

- Individualni i obiteljski čimbenici smatraju se zaštitnim čimbenicima kad roditelji svojoj djeci pružaju podršku, skrb i povjerenje, njeguju zdrav odnos s njima te kad se dijete osjeća sigurno, zbrinuto i samouvjeren.
- Vršnjački i školski čimbenici zaštite uključuju pozitivan i angažiran stav nastavnika i školskog osoblja prema pojedincu, uključive prostore u školi/fakultetu, pozitivna vršnjačka prijateljstva i podršku, sigurnost u školi/fakultetu itd.
- Zaštitni čimbenici zajednice uključuju sigurno susjedstvo, pozitivne odnose između odraslih i mladih, prihvaćanje i toleranciju kulturnih normi itd.

1.5 Specifičnosti prilikom provođenja radionica

Osim ključnih elemenata i specifičnosti koje se općenito moraju uzeti u obzir, prilikom organiziranja lokalnih aktivnosti neformalnog obrazovanja za ranjive mlade - žrtve nasilja, treba imati na umu još nekoliko specifičnosti koje treba poštovati, kako bi se postigla uključenost i sudjelovanje mladih. Sastoje se od sljedećeg:

- Vremenska fleksibilnost: aktivnosti nisu striktno vremenski ograničene, dopuštaju fleksibilnost između vježbi kako bi se sudionici mogli opustiti i uživati u njima (budući da je riječ o osobama koje nisu aktivno angažirane i nemaju visoku stopu sudjelovanja).
- Poticanje uključivog pristupa: ranjive mlade žrtve nasilja općenito su isključene. Odabir inkluzivnih pristupa i metodologija ključan je za stvaranje osjećaja lakoće i ugodne atmosfere na radionici.
- Odabir interaktivnih i zabavnih metoda: mlade žrtve nasilja manje su uključene u druženje i vjerojatnije je da će biti asocijalne, stoga je odabir interaktivnih metoda bitan za njihovo sudjelovanje.
- Spretnost tijekom provedbe: trener treba uvijek biti fokusiran tijekom aktivnosti kako bi mogao ustanoviti je li tema ili metoda previše osjetljiva za neke od sudionika.
- Poticanje slobodnog izražavanja: mlade žrtve nasilja nerado govore, stoga je važno da trener koristi mješovitu metodologiju gdje se mladi mogu slobodno izražavati (npr. rad u malim grupama, rad u parovima ili druge odgovarajuće metode).

2.0 Preporuke za osobe koje rade s mladima i vršnjačke edukatore/ice koji/e rade s mladima - žrtvama (digitalnog) nasilja na razvoju otpornosti mladih na nasilje

Rad s mladima žrtvama (digitalnog) nasilja za osobe koje rade s mladima i vršnjačke edukatore predstavlja veliki izazov, imajući u vidu kako je nasilje još uvijek vrlo ozbiljan i prisutan problem među mladima koji je teško suzbiti ili spriječiti. Za osobe koje rade s mladima i vršnjačke edukatore još veći je izazov raditi na dugoročnim programima čiji je cilj pružiti podršku ovoj skupini mladih za razvoj njihove otpornosti. Međutim, postoje načini na koje se možemo nositi s tim situacijama, a u nastavku slijedi niz preporuka za osobe koje rade s mladima i vršnjačke edukatore koji rade s mladim žrtvama (digitalnog) nasilja kako bi razvili njihovu otpornost na nasilje.

- **Obratite pažnju na klimu u društvu**

Društvene norme i klima u društvu važni su aspekti prisutnosti nasilja. Stoga svijest o klimi u društvu dovodi do razumijevanja različitih izvora nasilja. Kako mijenjanje ovih normi zahtijeva vrijeme i puno truda, važno je krenuti s manjim koracima kao što su supervizija/monitoring i lokalne akcije za čiju su organizaciju osobe koje rade s mladima i vršnjački edukatori već dovoljno kompetentni.

- **Provedite procjenu nasilja u zajednici**

Osobe koje rade s mladima i vršnjački/e edukatori/ce trebaju posjedovati aktualne informacije i podatke o stanju vršnjačkog i digitalnog nasilja u zajednici. Procjenu i prikupljanje podataka treba raditi redovno kako bi se uočile promjene i prilagodile daljnje akcije.

- **Upravljajte naporima za prevenciju i integrirajte ih – uključite relevantne zainteresirane strane**

Neophodno je tražiti podršku i upravljati različitim akterima u prevenciji i borbi protiv nasilja. To pomaže u ažuriranju i usavršavanju strategija rada i kreiranju različitih disciplina u prevenciji (digitalnog) nasilja, ali i pružanju podrške razvoju otpornosti kod mladih koji prežive nasilje. Ovdje se mogu uzeti u obzir sljedeći sudionici:

- Izabrani dužnosnici i predvodnici u zajednici;
- Stručnjaci za zdravlje i sigurnost;
- Pripadnici/e organa reda;
- Stručnjaci za izvanškolsku i nakon-školsku skrb;
- Vođe vjerskih zajednica;
- Korporativni i poslovni/e profesionalci/ke;
- Stručnjaci/kinje za mentalno zdravlje i društvene usluge;
- Nastavnici/e (uključujući stručnjake/kinje za specijalno obrazovanje);
- Roditelji i staratelji;
- Članovi/ice organizacije predvodnika za mlade;
- Gradski/e i okružni/e stručnjaci/kinje za rekreaciju.⁴

- **Pružite kontinuirane obrazovne programe i obuke**

Potrebno je aktivno sudjelovati u organiziranju edukativnih aktivnosti o prevenciji i suzbijanju nasilja. Ove aktivnosti trebale bi se baviti sljedećim pitanjima:

- Što je to nasilje i koje vrste nasilja postoje?
- Koji su efekti nasilja?
- Kako se sprječava nasilje?
- Kako odgovoriti na nasilje?

- **Organizirajte događaje u zajednici**

Veće sudjelovanje i uključenost različitih sudionika uvijek ima bolji učinak na prevenciju i borbu protiv (digitalnog) nasilja. Neophodno je da osobe koje rade s mladima i vršnjački edukatori organiziraju

⁴ StopBullying.gov. (17. studeni 2021.). Odgovori na nasilje! <https://www.stopbullying.gov/prevention/on-the-spot> (eng.)

dogadaje u zajednici koji pozivaju na mobilizaciju za prevenciju (digitalnog) nasilja i podjelu odgovornosti među različitim dionicima. Na taj način širit će se osjećaj podrške među mladim žrtvama nasilja te će polako početi sudjelovati u društvenim događanjima i upoznavati ljude otvorenog duha.

- **Doprinesite i lobirajte za uredbe koje se bave nasiljem**

Dugoročni učinak i otpornost na nasilje mogu se postići samo zajedničkim naporima. Osobe koje rade s mladima, vršnjački edukatori, ranjivi mladi i mladi žrtve nasilja trebaju uvijek učiti i promicati donošenje uredbi i pravila o nasilju. Ovi napori trebaju biti učinjeni u koordinaciji sa školama, fakultetima, roditeljima, lokalnom javnom upravom i drugim relevantnim akterima.

- **Pružite adekvatan i dosljedan odgovor u slučaju nasilja,**

Važno je da aktivne osobe koje rade s mladima i odgajatelji reagiraju kad se dogodi nasilje i potaknu druge mlade da učine isto. Donja tablica prikazuje popis radnji koje treba poduzeti i onih koje treba izbjegavati u takvim situacijama. Osim ovih koraka, preporuča se organizirati naknadne sastanke s članovima obitelji, školama ili klubovima u kojima je prisutno nasilje.

ŠTO TREBA UČINITI	ŠTO TREBA IZBJEĆI
➤ Odmah reagirajte. Prihvatljivo je zatražiti pomoć i od suradnika/ca.	➤ Nemojte ignorirati situaciju. Nemojte misliti da će mladi sami moći riješiti situaciju bez pomoći drugih.
➤ Razdvojite sukobljene mlade.	➤ Nemojte odmah pokušavati prikupiti činjenice.
➤ Pobrinite se da su sve osobe sigurne.	➤ Nemojte prisiljavati druge mlade da otvoreno ispričaju što su vidjeli.
➤ Odmah pružite adekvatnu njegu za fizičke ili mentalne povrede.	➤ Nemojte ispitivati sukobljene mlade pred ostalima.
➤ Ostanite smireni/e. Umirite sve uključene strane, kako sukobljene mlade, tako i potencijalne promatrače/ice.	➤ Nemojte razgovarati sa sukobljenim mladima zajedno, razgovarajte odvojeno sa svakom osobom.
➤ Formirajte model učtivog ponašanja tijekom intervencije.	➤ Ne tjerajte sukobljene strane da se ispričavaju ili popravljaju odnos na licu mjesta. Dugotrajan proces će donijeti bolje rezultate.

Tablica: Stvari koje treba učiniti i koje treba izbjeći prilikom manifestiranja nasilja. Prilagođeno sa: „StopBullying.gov.“ (17. studeni 2021.). Odgovori na nasilje! <https://www.stopbullying.gov/prevention/on-the-spot> (eng.)

- **Razgovarajte sa mladima o nasilju**

Kao aktivisti koji se bave ovom tematikom, osobe koje rade s mladima i vršnjački edukatori trebaju uvijek razgovarati s drugim mladima o nasilju, prevenciji, zakonima i pravilima za borbu protiv nasilja te o tome koje se ponašanje smatra nasilnim. Time bi se trebao smanjiti prostor ranjivosti na situacije nasilja, a ujedno smanjiti mogućnost da i sami mladi u budućnosti postanu nasilne osobe.

- **Nastavite ulagati napore tijekom vremena i obnovite interes za temu nasilja u zajednici**

Prevencija i suzbijanje nasilja nemaju krajnju točku. Osobe koje rade s mladima i vršnjački edukatori trebaju kontinuirano procjenjivati stanje, mijenjati ili prilagoditi svoje strategije rada, provoditi aktivnosti temeljene na potrebama zajednice i u skladu s potrebama mladih žrtava nasilja.

3.0 Mentorstvo za mlade kao aktivnost nakon radionica, a u cilju procesa njihovog mogućeg daljeg razvoja kao vršnjačkih edukatora/ica i predvodnika

Sama motivacija mladih nije uvijek dovoljna za doprinos potrebama društva i zajednice. To se također odnosi na ostvarivanje raznih snova i ciljeva u karijeri. Mladima je jako važno da ispred sebe imaju nekoga tko je iskusniji od njih i tko ih vodi kroz proces ostvarivanja njihovih interesa i ciljeva. Prema *Together Platform* (n.d.), mentor je netko tko vam pomaže poboljšati svoje vještine, donositi bolje odluke i steći nove perspektive o vlastitom životu i karijeri. Iz perspektive sudionika mentorskog programa, mentor će svojim znanjem i iskustvom pružiti usmjeravanje u karijeri ili životnom stilu, trenutno i za budućnost. Umjesto učenja putem pokušaja i pogrešaka, mentor je netko tko će vam biti uzor i od koga možete tražiti smjernice⁵.

Mentorski programi mogu biti vrlo korisni za mlade ljude i njihov daljnji razvoj kao budućih vršnjačkih edukatora i predvodnika. Ovi programi zahtijevaju aktivan angažman, kako mentora, tako i mentorirane osobe. Ako nema aktivnog angažmana i predanosti, mentorstvo možda neće biti uspješno. Ono što je važno kad se radi o temama vršnjačkog i digitalnog zlostavljanja jest kako se mentorski program inicijalno uspostavlja fokusiranjem na sljedeće elemente:

- Ohrabrivanje mladih i vrednovanje njihovih kompetencija i motivacije;
- Postavljanje ciljeva;
- Održavanje sesija u kojima se dijele konstruktivne povratne informacije;
- Stalno održavanje kontakta.

Imajući u vidu ove elemente, ulaskom u mentorski program osigurava se mogućnost uspješnog razvoja mladih u vršnjačke edukatore i voditelje. Fokus tad postaje praćenje koraka mentorstva i njihovo izvođenje prije nego što se osmisle glavni ciljevi i aktivnosti.

3.1 Pet ključnih koraka u mentorskim programima

Postoje različite teorije i modeli koji objašnjavaju mentorstvo i njegove procese. No, svaka osoba ili organizacija treba se odlučiti za one koji će najbolje odgovarati njihovim temama, ciljnim skupinama, zajednici ili društvu u kojem djeluju. U ovom priručniku predstavljamo mentorski program u pet koraka koji je Usanmaz uveo 2022. Prema Usanmazu (2022), koraci koji su ključni za proces mentorstva su:

1. Razumijevanje ciljeva polaznika/ce mentorskog programa;
2. Osmišljavanje plana akcije;
3. Izvršavanje plana akcije;
4. Osvještavanje i razumijevanje plana akcije (debriefing);
5. Održavanje plana akcije.⁶

U nastavku se nalazi detaljno objašnjenje svakog koraka i cjelokupnog procesa.

1. korak: Razumijevanje ciljeva polaznika/ca mentorskog programa

Prvi korak prema uspostavi mentorskog programa je razumjeti što mlada osoba (sudionik) želi od mentorskog programa. To je ključna odgovornost mentora, koja pomaže procesu, ali i olakšava polazniku shvatiti važnost postavljanja vlastitih ciljeva za sljedeće faze. Budući da mladi možda

⁵ *Together Platform*. (n.d.). *What is the Purpose of Mentoring Programs?* | *Together Mentoring Software*. Pristupljeno 2022. sa: <https://www.togetherplatform.com/blog/what-is-the-purpose-of-mentoring> (eng.)

⁶ *Usanmaz, O.* (18. veljače 2022.). *Key Steps To Follow Before And During Mentorship Programs: A Mentoring Program Outline*. *Qooper*. Pristupljeno 2022. sa: <https://www.qooper.io/blog/key-steps-to-follow-before-and-during-mentorship-programs-a-mentoring-program-outline> (eng.)

nemaju iskustva u postavljanju ciljeva, mentor bi trebao postaviti općenita pitanja o njihovoj motivaciji i vještinama, a zatim im pomoći u definiranju ciljeva. Mentoru se savjetuje da svoje iskustvo podijeli s polaznikom, kako bi se kod mlade osobe suzbio osjećaj nelagode od razgovara s mentorom, kako bi pitao za savjet i gradio zdrav međusobni odnos za daljnje korake u programu. Tijekom ovog koraka potrebno je održati sastanke na kojima će se razgovarati o postavljanju ciljeva mlade osobe, kao i o njihovim očekivanjima od mentorskog programa.

2. korak: Osmišljavanje plana akcije

Nakon postavljanja ciljeva, sljedeći korak jest da i mentor i polaznik počnu razmišljati o izradi akcijskog plana. Važno je istaknuti kako je u početnim fazama mentorskog programa uloga mentora više slušati, a manje govoriti. No pitanja u obliku smjernica ne bi trebala izostati. U ovom koraku mentor bi trebao postaviti određena pitanja polazniku kako bi on/ona razumio postavljene ciljeve i vidio koje radnje je moguće poduzeti kako bi se postigao svaki od ciljeva. Upute mogu biti sljedeća pitanja:

- Zbog čega želim ostvariti baš ovaj cilj?
- Koji je završni cilj ovog pothvata?
- Koje resurse imam na raspolaganju za uspješno ostvarenje ovog pothvata?
- Što se događa nakon što je cilj ostvaren?⁷

Odgovori na ova pitanja već mogu usmjeriti mladu osobu da izradi vlastiti akcijski plan za svaki od ciljeva. Mentor treba ostati dostupan tijekom ove faze i podržavati mladu osobu pružanjem korisnih materijala, izvora informacija, savjeta, povratnih informacija i održavanjem redovitih sastanaka do konačne izrade plana. Primjer nacrtu akcijskog plana prikazan je u nastavku (eng.):

Action plan PowerPoint template

Objectives	Task	Criteria	Time frame	Resources
Enter your text here	Enter your text here	Enter your text here	Enter your text here	Enter your text here
Enter your text here	Enter your text here	Enter your text here	Enter your text here	Enter your text here
Enter your text here	Enter your text here	Enter your text here	Enter your text here	Enter your text here

Nacrt plana akcije, izvor: <https://cermin-dunia.github.io/serat/post/action-plan-template-ppt/> (eng)

3. korak: Izvršavanje plana akcije

Izvršenje akcijskog plana sljedeći je korak u procesu mentorstva koji slijedi nakon izrade plana. U ovom koraku pripravnik dobiva stvarne odgovornosti koje treba izvršiti kao konkretne zadatke i pratiti proces svog općeg akcijskog plana. Uloga mentora je savjetodavna, daje savjete za obavljanje poslova prema važnosti hitnosti/prioriteta. Tijekom provedbe akcijskog plana, mentorirani

⁷ Usanmaz, O. (18. veljače 2022.). *Key Steps To Follow Before And During Mentorship Programs: A Mentoring Program Outline*. Qooper. Pristupljeno 2022. sa: <https://www.qooper.io/blog/key-steps-to-follow-before-and-during-mentorship-programs-a-mentoring-program-outline> (eng.)

polaznik/ca treba uvijek podsjećati sebe na postavku problema i svaki cilj, kako bi mogao odlučiti o prioritetima.

4. korak: Osvještavanje i razumijevanje plana akcije (debriefing)

Samo provođenje akcijskog plana ne znači uspjeh. Njegov rezultat također može biti neuspjeh ili izostanak pojedinih planiranih elemenata ili procesa. Iz tog razloga, mentorstvo također uključuje korak debriefinga, tijekom kojeg se takve stvari upoznaju. Potencijalni ishodi provedbe plana i odgovori na njih mogu biti sljedeći:

- Ako je akcijski plan uspješan, polaznik/ca mora razmisliti o utjecaju/promjeni koju je aktivnost donijela, i koji bi to bio sljedeći korak kojim će utjecati na budućnost svojih vršnjaka/kinja.
- Ako je akcijski plan neuspješan ili neki element nedostaje, mentorirani polaznik/ca treba razmisliti o razlozima/uzrocima koji su se mogli dogoditi i protumačiti ih. Zatim, zajedno s mentorom, treba osmisliti drugačiji akcijski plan i njegove ishode, učeći iz prethodnog iskustva.
- Ako neki elementi u akcijskom planu (ili cijeli plan) nisu provedeni prema planu, polaznik/ca treba to objasniti mentoru. Zatim zajedno planiraju ponavljanje procesa ili njegove promjene, u slučaju da polaznik ima poteškoća u provedbi (koraka) plana.

5. korak: Održavanje plana akcije

Jedan od najvažnijih elemenata u mentorskom programu je dosljednost. Omogućuje održivost i poboljšanje organizacijskih i suradničkih vještina. To znači da i mentorirani polaznik/ca i mentor trebaju biti dosljedni i slijediti isti proces i okvir u budućim aktivnostima i procesima tijekom mentoriranja. Stoga se preporuča koristiti isti predložak korak-po-korak dok polaznik/ca ne stekne dovoljno samopouzdanja za daljnji samostalan rad.

2. DIO: Radionice za prevenciju digitalnog i vršnjačkog nasilja

U prethodnom dijelu ovog priručnika istaknuti su pojmovi i preporuke vezani uz prevenciju digitalnog i vršnjačkog nasilja među mladima. S obzirom da je svrha ove knjige alata pružiti teorijske i praktične aspekte ovog problema, drugi dio publikacije posebno je posvećen praktičnim alatima i radionicama koje mogu poslužiti za rad na ovoj temi i uz uključivanje marginaliziranih, diskriminiranih mladih i mladih koji ne pripadaju niti jednoj ranjivoj skupini.

Ovaj dio sastoji se od 10 praktičnih radionica namijenjenih osobama koje rade s mladima, posebice vršnjačkim edukatorima i voditeljima koji ih mogu razvijati i koristiti u svom neposrednom radu s mladima – kako onima koji pripadaju tako i onima koji ne pripadaju ranjivim skupinama. Predstavljene radionice imaju za cilj motivirati mlade za preuzimanje aktivne uloge u prevenciji digitalnog i vršnjačkog nasilja u svojoj zajednici. Radionice se fokusiraju na: strategije suočavanja s vršnjačkim fizičkim nasiljem, suočavanje s online i offline javnim posramljivanjem, strategije suočavanja s internetskim zadirkivanjem – trolanjem, suočavanje s lažnim računima i otimanjem računa kao oblicima digitalnog nasilja, „prekid šutnje“, zagovaranje za druge, nenasilna komunikacija, posredovanje u sukobima i vrste digitalnog nasilja.

4.0 Strategije suočavanja sa vršnjačkim fizičkim nasiljem

Naslov radionice: Strategije suočavanja sa vršnjačkim fizičkim nasiljem

Trajanje: 130 minuta

Pozadina:

Vršnjačko i digitalno nasilje i dalje je vrlo prisutno među mladima, a posebno je usmjereno na marginalizirane i diskriminirane skupine. S porastom digitalizacije, sve je više govora mržnje i online zlostavljanja, što također povećava vršnjačko fizičko nasilje u školama, klubovima, sportovima itd. Iako je fenomen nasilja vrlo prisutan u društvu, još uvijek se susrećemo s nedostatkom edukacije mladih o prepoznavanju djela digitalnog i fizičkog nasilja. U situacijama kad mlada osoba svjedoči sceni u kojoj netko nekoga gura, nije uvijek svjesna kako se radi o činu fizičkog nasilja između vršnjaka. Ova radionica usmjerena je na razumijevanje činova fizičkog nasilja, s posebnim osvrtom na guranje, udaranje i šutiranje nogom kao najčešćim radnjama među vršnjacima, ali i na stvaranje prostora za razgovor o drugim činovima i odgovarajućim strategijama postupanja s njima.

Svrha radionice: Razumijevanje i razlikovanje različitih oblika fizičkog nasilja među vršnjacima i poticanje rasprave o mogućim strategijama suočavanja.

Ciljevi:

- Razgovor u cilju razumijevanja vršnjačkog fizičkog nasilja;
- Učenje o različitim oblicima fizičkog nasilja;
- Stvaranje prostora za razgovor o strategijama suočavanja sa vršnjačkim fizičkim nasiljem.

Kompetencije kojima se bavi:

- Analitičke kompetencije;

- Osobne, društvene i kompetencije za učenje o učenju;
- Timski rad;
- Komunikacija;
- Inovacija;
- Kritičko razmišljanje.

Metodologija i metode:

- Doprinos sudionika/ica;
- Tuš ideja;
- Samo-promišljanje;
- Rad u malim grupama;
- Presentacija i diskusija.

Tijek radionice:

I. Uvod u radionicu (10 minuta)

Osoba koja radi s mladima daje osnovni pregled radionice i njezine glavne ciljeve. Sudionici su ukratko upoznati s pojmom vršnjačkog fizičkog nasilja kao vrlo česte radnje u raznim ustanovama i edukativnim klubovima, što pridonosi boljem razumijevanju aktivnosti planiranih na radionici.

II. Tuš ideja - asocijacije (20 minuta)

Radionica počinje kratkom razmjenom ideja. Osoba koja radi s mladima ispisuje tri riječi na *flipchart* papir: "guranje", "udaranje" i "šutiranje". Napominje kako su ova tri postupka najčešći oblici nasilja među vršnjacima. Zatim postavlja sudionicima pitanja o općim stvarima koje im padnu na pamet kad vide ili čuju te riječi. Zajedno prolaze kroz svaku riječ: sudionici iznose svoje asocijacije na riječ, a osoba koja radi s mladima ih zapisuje na *flipchart*. Cijeli proces traje 15 minuta. Zatim, osoba koja radi s mladima koristi preostalih 5 minuta za sažimanje svakog doprinosa i objesi papir na vidljivo mjesto tijekom radionice.

III. Strategije suočavanja s fizičkim nasiljem – I: Samo-promišljanje (10 minuta)

Nakon razmjene ideja i sažimanja doprinosa sudionika, osoba koja radi s mladima poziva sve sudionike na samo-promišljanje vlastitog znanja i iskustva odgovarajući na sljedeće pitanje:

- Ako se slučajno nađete u situaciji u kojoj primijetite guranje, udaranje i šutiranje, što biste napravili/e kako biste pomogli ili riješili situaciju?

Sudionici/e zapisuju ključne točke na papir ili u bilježnicu.

IV. Strategije suočavanja s fizičkim nasiljem – II: Rad u malim grupama (40 minuta)

Osoba koja radi s mladima poziva sudionike da formiraju male grupe od 3 do 5 članova. U tim grupama trebaju podijeliti svoja razmišljanja o strategijama suočavanja s vršnjačkim fizičkim nasiljem. Osim toga, svaka će se ideja analizirati i dalje razvijati, a zatim sastaviti konačnu listu poboljšanih i razrađenih ideja koje će biti prezentirane tijekom sljedećeg dijela radionice.

V. Presentacija i diskusija (50 minuta)

Sve grupe okupljaju se u plenumu radi prezentacije svog rada. Svaka grupa ima otprilike 5 minuta za prezentaciju, nakon čega slijedi kratka sesija pitanja i odgovora koju vodi osoba koja radi s mladima.

Potrebni materijali: *flipchart* papiri, *post-it* papirići, markeri, olovke i kemijske olovke, laptop, projektor.

Pozadinska literatura i daljnje čitanje:

- *Edin Bjelošević, Sonja Bjelošević and Halima Hadžikapetanović: PEER VIOLENCE AS A PROBLEM OF THE MODERN SOCIETY, Psychiatria Danubina, 2020; Vol. 32, Suppl. 3, pp 371-377. (eng.)*

Preporuke budućim osobama koje rade s mladima, vršnjačkim edukatorima/icama i predvodnicima za izvođenje ove radionice:

- Preporuča se da radionicu vode dobro upućeni edukatori/vršnjački edukatori koji imaju iskustva i znanja o ovoj temi i koji mogu dati praktične primjere tijekom uvoda, ali i tijekom rasprave.

5.0 Suočavanje s javnim posramljivanjem online i offline

Naslov radionice: Suočavanje sa javnim posramljivanjem online i offline

Trajanje: 120 minuta

Pozadina:

Situacije javnog sramoćenja dosta su prisutne, posebno u mjestima gdje žive mladi ljudi različitog podrijetla. Neki mladi ljudi neće trpjeti štetne posljedice iako su izloženi javnoj sramoti; neki mladi ljudi koji prežive ovakvu vrstu nasilja neće niti reagirati na nju, već će u kasnijim fazama pokazati negativno ili neprikladno ponašanje. Međutim, neki mladi ljudi reagirat će na različite načine, kao što su: otvoreni odgovor ili reagiranje, poduzimanje zakonskih mjera ili čak korištenje nekih drugih negativnih metoda. Sve navedeno različite su strategije suočavanja s nasiljem koje mladi danas koriste u fizičkom prostoru i na internetu. Uz sve veću prisutnost digitalnih alata, javno posramljivanje na internetu još više utječe na mlade jer se negativna riječ brže širi i dopire do šire javnosti. Desetljećima su istraživači prepoznali kritičnu trijadu razvojnih zaštitnih čimbenika za koje se uvijek iznova pokazalo kako štite djecu od rizika suočenih s društvenom i ekonomskom nepovoljnošću: (1) osobni resursi—uključujući karakteristike temperamenta, kognitivne vještine i međuljudske odnose vještine; (2) obiteljski resursi – uključujući brigu i dosljedno roditeljstvo, kao i opću podršku; i (3) vanjska podrška – uključujući društvenu podršku iz vršnjačkih mreža i škole (Garmezi, 1985)⁸. Fenomen se nastavlja čak i u mladosti. Kako bismo istražili različite perspektive suočavanja s javnim posramljivanjem u fizičkom i online okruženju, ova radionica koristi primjere iz objavljenih članaka i rasprava kako bi razvila bolje razumijevanje i šire razmišljanje o učinkovitim strategijama suočavanja za učenike.

Svrha radionice: Analiza situacija javnog sramoćenja i stvaranje prostora za raspravu o strategijama suočavanja s javnim sramoćenjem u fizičkom i online prostoru.

Ciljevi:

- Razmišljanje na temu prisustva javnog posramljivanja među mladima;
- Analiza različitih primjera za praktično pristupanje temi;
- Razgovor o javnom posramljivanju u fizičkom i digitalnom prostoru među mladima;
- Otkrivanje potencijalnih strategija suočavanja s javnim posramljivanjem.

Kompetencije kojima se bavi:

- Analitičke kompetencije;
- Osobne, društvene i kompetencije za učenje o učenju;
- Timski rad;
- Komunikacija;
- Građanske kompetencije;
- Kreativno i kritičko razmišljanje.

Metodologija i metode:

- Doprinos sudionika/ica;

⁸ Boxer P, Sloan-Power E. *Coping with violence: a comprehensive framework and implications for understanding resilience. Trauma Violence Abuse. 2013 Jul;14(3):209-21. doi: 10.1177/1524838013487806. Epub 2013 May 6. PMID: 23649832; PMCID: PMC7238431. Izvor sa interneta: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7238431/> (eng.)*

- Analiza studija slučaja;
- Rad u paru;
- Diskusija u malim grupama;
- Prezentacija;
- Debriefing.

Tijek radionice:

I. Uvod u radionicu (10 minuta)

Radionica započinje kratkim uvodom o javnom sramoćenju, njegovoj prisutnosti među mladima, odnosu takvih situacija s djetinjstvom te utjecaju na osobni i profesionalni razvoj. Osoba koja radi s mladima daje informacije na temelju postojećih podataka na internetu i uvida iz profesionalnog/životnog iskustva.

II. Javno posramljivanje – Članak „Nesretne posljedice javnog posramljivanja“ (15 minuta)

Sudionici dobivaju objavljeni članak Didija Ogbueze za Daily Sundial, studentsku medijsku organizaciju Kalifornijskog državnog sveučilišta Northridge. U članku se govori o prisutnosti javnog sramoćenja na sveučilištima i daje nekoliko kratkih primjera studenata koji su preživjeli ovu vrstu nasilja. Sljedećih 15 minuta sudionici trebaju pročitati članak, analizirati ga i zapisati moguće ishode iz prezentiranih primjera javnog sramoćenja, kao što su: reakcija ili učenikov način suočavanja, vrstu podrške koja je potrebna za prevladavanje situacije itd. Sudionici ispred sebe imaju sljedeći odlomak iz članka:

„Nesretne posljedice javnog posramljivanja“, Didi Ogbueze (original: „The unfortunate repercussions of public shaming“, Dede Ogbueze, prevedeno s engleskog jezika)

11. travnja 2017.

Zabrinutog izraza lica i tihog tona profesorica Lisa Riccomini ispričala je nesretnu anegdotu iz studentskih dana.

Tijekom studija imao sam profesora koji se vodio načelom javne sramote, rekao je Riccomini. „Prozivao je studente i učenice pogrđnim imenima, vrijeđao im zadatke, ukazivao na greške i često ih dovodio do suza.“

Nerijetko se od barem jedne bliske osobe čuje kako je imala slično iskustvo. Slučaj u kojem svjetla poniženja u samo jednoj sekundi padaju na studenta jer je rekao nešto uvredljivo ili se ponašao izvan "granica normale", kako je John Ronson naveo u svojoj knjizi "So You Are Publicly Shamed".

Međutim, fenomen javnog sramoćenja nije nov. Dugo je kružio društvenim krugovima i još uvijek je prisutan među studentima kalifornijskog državnog sveučilišta Northridge.

Joe Gutierrez, student sociologije ranog obrazovanja, počeo je nositi naočale kad je bio u šestom razredu. Prvi tjedan kad ih je nosio u školi, kolege su ga ismijavale do te mjere da to nije mogao podnijeti.

Gutierrez je rekao kako je nakon tog prvog tjedna odlučio da nikada više neće nositi naočale, bojeći se da će, ako to učini, nastaviti biti ponižavan i izopćen od svoje grupe prijatelja.

Naočale nije nosio šest godina, sve do prvog razreda srednje škole. Iako je bio slabovidan, a njegove su ocjene i samopouzdanje bili loši, odbijao je podvrgnuti se kritici svojih vršnjaka.

„Kad sam krenuo u srednju školu, znao sam kako počinjem ispočetka, ali i dalje nisam želio biti poznat kao klinac s naočalama“, rekao je Gutierrez.

Ivan Garcia, student informatike u ranom obrazovanju, prisjetio se vremena kad je pokušao objasniti svojim prijateljima kako tjednima nije jeo meso, ali je jeo piletinu. Prema Garciji, ovo nije dobro prošlo.

Naime, dok je odrastao, Garcia je uvijek govorio 'meso' samo kad je govorio o crvenom mesu, poput svinjetine ili govedine. Međutim, prije nego što je uspio objasniti što zapravo misli, prijatelji su ga već toliko zadirkivali da se nije ni potrudio objasniti što želi reći.

III. Javno posramljivanje u fizičkom prostoru – Studija slučaja Jade: Rad u paru (15 minuta)

Nakon potvrde kako su svi pročitali i analizirali slučajeve u članku, sudionici se pozivaju da formiraju parove za ovaj dio sesije. U sljedećih 15 minuta dobivaju instrukcije razgovarati o ključnim elementima preuzetim iz primjera i razmijeniti svoja razmišljanja o uzrocima i popratnim elementima te napraviti zajednički popis potencijalnih strategija suočavanja koje mogu biti korisne u tim slučajevima. Nakon toga zapisuju svoj doprinos na papiriće i lijepe ih na veliki *flipchart* papir koji je vidljiv svima u plenumu.

IV. Javno posramljivanje na internetu: Rad u malim grupama (20 minuta)

Sudionici su podijeljeni u male grupe. Osoba koja radi s mladima ih moli da idućih 20 minuta provedu razgovarajući o primjerima svakodnevnog javnog sramoćenja na internetu na koje nailaze dok provode vrijeme na društvenim mrežama ili internetu općenito. Također bi trebali osmisлити moguće načine/strategije za rješavanje takvih situacija i zapisati ključne točke iz rasprave za razmjenu na plenumu.

V. Razmjena u plenumu (30 minuta)

Sve grupe se pridružuju plenumu kako bi podijelile rezultate svojih rasprava. Svaka grupa ima približno 5 minuta za predstavljanje, nakon čega slijedi kratka rasprava koja uključuje pitanja i komentare drugih, a koju vodi osoba koja radi s mladima.

VI. Debriefing (30 minuta)

Nakon dijeljenja rezultata iz rasprave u malim grupama, održava se sesija debriefinga u kojoj osobe koje rade s mladima prolaze kroz sve vježbe izvedene na radionici i zajedno sa sudionicima razmišlja o tome što su sudionici napisali na bilješkama tijekom rada u paru. Osoba koja radi s mladima opisuje kako se nositi s javnim posramljivanjem, a zatim poziva volontere da podijele sve situacije koje su oni (ili netko koga poznaju) doživjeli u fizičkom/online okruženju.

Potrebni materijali: *flipchart* papiri, *post-it* papirići, markeri, olovke i kemijske olovke, laptop, projektor, isprintani članak za svakog/u sudionika/cu.

Pozadinska literatura i daljnje čitanje:

- Boxer P, Sloan-Power E. *Coping with violence: a comprehensive framework and implications for understanding resilience. Trauma Violence Abuse. 2013 Jul;14(3):209-21. Doi: 10.1177/1524838013487806. Epub 2013 May 6. PMID: 23649832; PMCID: PMC7238431. Izvor s interneta: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7238431/> (eng.)*
- Članak o javnom posramljenju preuzet sa interneta i korišćen za potrebe radionice: *Ogbueze, D. (11. april 2017.). The unfortunate repercussions of public shaming. Daily Sundial. Preuzeto 2022. s: <https://sundial.csun.edu/111136/arts-entertainment/the-unfortunate-repercussions-of-public-shaming/> (eng.)*

Preporuke budućim osobama koje rade s mladima, vršnjačkim edukatorima/icama i predvodnicima za izvođenje ove radionice:

- Prilikom odabira priče za studiju slučaja mladih koji su preživjeli nasilje, savjetuje se odabrati studiju slučaja koja odražava stvarnost lokalne zajednice i sredine iz koje sudionici dolaze.

6.0 Vrste digitalnog (cyber) nasilja

Naslov radionice: Vrste digitalnog (cyber) nasilja

Trajanje: 110 minuta

Pozadina:

Digitalno nasilje može se pojaviti u različitim oblicima. Dok su isključenost iz zajednice i internetsko uznemiravanje neke od najčešćih riječi s kojima se susrećemo i kojih smo svjesni, postoje i druge vrste situacija koje mladi (marginalizirani i nemarginalizirani) doživljavaju svakodnevno, a u nekim slučajevima su nesvjesni kako su to vrste digitalnog nasilja. Ideja ove radionice je shvatiti važnost razumijevanja i istraživanja različitih vrsta nasilja na internetu, ali i korištenje timskog rada i suradnje za praktično razumijevanje određenih situacija. Willard (2006) navodi sedam tipova digitalnog (cyber) nasilja: žestoke uvrede na internetu; digitalno uhođenje, omalovažavanje, maskiranje, razotkrivanje, digitalno uznemiravanje i isključivanje⁹. No, osim ovih sedam vrsta čija je identifikacija odavno poznata, postoji i tzv. trolanje - vrsta digitalnog nasilja koja je danas vrlo prisutna, posebice u velikim promotivnim kampanjama i drugim vrstama popularnih događanja.

Svrha radionice: Učenje o vrstama digitalnog nasilja korištenjem interaktivnih i praktičnih metoda za poboljšanje razumijevanja.

Ciljevi:

- Učenje o digitalnom nasilju u teoriji i njegovim vrstama;
- Istraživanje različitih vrsta digitalnog nasilja;
- Upotreba diskusije i timskog rada u svrhu praktičnog razumijevanja vrsta digitalnog nasilja;
- Stvaranje prostora za diskusiju o potencijalnim načinima za suočavanje sa situacijama digitalnog nasilja;
- Promocija aktivnog građanstva i borbe protiv digitalnog nasilja među mladima.

Kompetencije kojima se bavi:

- Kompetencije opće pismenosti;
- Višejezične kompetencije;
- Digitalne kompetencije;
- Analitičke kompetencije;
- Građanske kompetencije;
- Timski rad;
- Komunikacija i suradnja;
- Kritičko razmišljanje.

Metodologija i metode:

- Teorijski sadržaj;
- Prikaz videa;
- Rad u malim grupama;
- Diskusija u plenumu.

⁹ *Ululdag University in Bursa, Turkey, Aurel University, Arad, Romania, Centre Neuro-Psychiatrique Saint-Martin, Dave, Belgium, & Asociación Cultural Social y Educativa Segundas Oportunidades, Telde, Spain. (2016). Knjiga alata: KEEPING YOUTH SAFE FROM CYBERBULLYING. https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-2117/KYSFCB%20Toolkit.pdf (eng.)*

Tijek radionice:

I. Uvod u radionicu i dobrodošlica (5 minuta)

Radionica počinje dobrodošlicom osobe koja radi s mladima; daje kratak uvod u temu, ističe ključne aspekte o kojima će se raspravljati tijekom rada i prikazuje dnevni red.

II. Video o digitalnom nasilju (15 minuta)

Sudionicima/cama se predstavlja dvominutni video. Video se bavi temom nasilja na internetu i daje primjere različitih situacija. Video: *Video for Cyberbullying: Cyber Bullying (UNICEF)*. 30. svibanj 2021.). YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=asTti6y39xl>

Nakon gledanja videa, osoba koja radi s mladima moli sudionike da iznesu svoje dojmove i razumijevanja. Svatko iznosi svoje komentare i dojmove na plenarnoj sjednici.

III. Teorijski sadržaj – Digitalno nasilje i njegove identificirane vrste (20 minuta)

Nakon dijela prikazivanja videa, osoba koja radi s mladima iznosi teorijski sadržaj o digitalnom nasilju, uz detaljnije objašnjenje o identificiranim vrstama digitalnog nasilja među mladima. Svaki od sudionika dobiva sljedeću sliku u tiskanom obliku, kako bi mogao stvoriti jasnu sliku o svakoj vrsti nasilja na internetu (cyber nasilje).

Masquerade / impersonation Breaking into someone's account, posing as that person and sending messages to make the person look bad, get that person in trouble or danger, or damage that person's reputation or friendships.	Exclusion Intentionally excluding someone from an online group, like a "buddy list" or a game.	Outing and trickery Sharing someone's secrets or embarrassing information online. Tricking someone into revealing secrets or embarrassing information, which is then shared online.
Denigration "Dissing" someone online. Sending or posting cruel gossip or rumors about a person to damage his or her reputation or friendships.	Flaming Online fights using electronic messages with angry and vulgar language.	
	Cyberstalking Repeatedly sending message that include threats of harm or are highly intimidating; engaging in other online activities that make a person afraid for his or her safety.	Online Harassment Repeatedly sending offensive, rude and insulting messages.

In addition to the 7 types identified by Willard (2006), trolling is another phenomenon that has become extremely visible through the recent election campaigns in various countries and also towards online religious, animal rights groups etc.

Trolling:
Intentionally posting provocative messages about sensitive subjects to create conflict, upset people, and bait them into "flaming" or fighting.

Slika: Vrste digitalnog nasilja. Izvor: https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-2117/KYSFCB%20Toolkit.pdf (eng.)

IV. Istraživanje različitih vrsta digitalnog nasilja kroz situacije (30 minuta)

Sudionici se zatim dijele u male grupe. Osoba koja radi s mladima daje upute kako u ovom dijelu svaka skupina treba raspravljati o jednom primjeru situacije/vrste digitalnog nasilja. Konkretnije, trebaju razgovarati o tome kako bi se osjećali da su suočeni s ovakvom vrstom nasilja ili situaciji i zatim zajedno doći do mogućeg rješenja za prevladavanje te situacije. Približno vrijeme koje imaju za grupni rad je 30 minuta, a svaka grupa treba zapisati ključne rezultate svoje rasprave kako bi ih strukturirala za dijeljenje na plenarnoj sjednici. Sudionici su podijeljeni u četiri skupine, a situacije tj. vrste nasilja za raspravu su sljedeće:

- 1. grupa: isključivanje/izolacija;
- 2. grupa: držanje po strani;
- 3 grupa: sramota/posramljivanje;
- 4. grupa: manipulacija.

V. Razmjena u plenumu (40 minuta)

Sve grupe se pridružuju plenumu kako bi podijelile rezultate svojih rasprava. Svaka grupa ima oko 5 minuta za iznijeti svoje zaključke, nakon čega se uz pomoć osobe koja radi s mladima vodi kratka rasprava koja uključuje pitanja i komentare drugih.

Potrebni materijali: *flipchart* papiri, *post-it* papirići, markeri, olovke i kemijske olovke, laptop za prikaz videa i za prezentaciju, projektor i zvučnici za prijenos zvuka tijekom videa i prezentacije, isprintane ilustracije o tipovima digitalnog nasilja.

Pozadinska literatura i daljnje čitanje:

- *Ululdag University in Bursa, Turkey, Aurel University, Arad, Romania, Centre Neuro-Psychiatrique Saint-Martin, Dave, Belgium, & Asociación Cultural Social y Educativa Segundas Oportunidades, Telde, Spain. (2016). Knjiga alata: KEEPING YOUTH SAFE FROM CYBERBULLYING.* https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-2117/KYSFCB%20Toolkit.pdf (eng.)
- *Brown, K., Jackson, M.A., & Cassidy, W.E. (2006). Cyber-Bullying: Developing Policy to Direct Responses that are Equitable and Effective in Addressing This Special Form of Bullying. Canadian Journal of Educational Administration and Policy, 57, 1-36.* (eng.)
- Video o digitalnom nasilju: *Cyber Bullying (UNICEF).* (30. svibanj 2012.). *YouTube.* <https://www.youtube.com/watch?v=asTti6y39xl> (eng.)

Preporuke budućim osobama koje rade s mladima, vršnjačkim edukatorima/cama i predvodnicima za izvođenje ove radionice:

- Osoba koja radi s mladima treba biti svjesna vremena i analizirati proces rada sudionika tijekom vježbe. U slučaju da im treba više vremena za rad, osobama koje rade s mladima se preporuča fleksibilnost kako bi polaznicima omogućili bolju funkcionalnost i potrebna znanja.

7.0 Strategije suočavanja sa zadirkivanjem na internetu - trolanje

Naslov radionice: Strategije suočavanja sa zadirkivanjem putem interneta - trolanje

Trajanje: 100 minuta

Pozadina:

Digitalno zlostavljanje odnosi se na bilo koji oblik zlonamjernog slanja poruka, zlostavljanja, vrijeđanja i prijetnji korištenjem bilo koje vrste tehnologije, od stranica društvenih mreža do mobilnih aplikacija. Trolanje je postalo uobičajeniji izraz za bilo koju vrstu namjernog online zlostavljanja na stranicama društvenih medija poput Twittera ili Facebooka¹⁰. Trolanje se smatra vrlo opasnom vrstom digitalnog nasilja, osobito kad se odvijaju velike izborne kampanje ili druge vrste velikih događaja. Tijekom takvih događaja uvijek će biti trolanja. Trolanje je stalna prijetnja mladima, posebice kad odluče objaviti video vezan uz svoje hobije ili interese, izazov na društvenim mrežama, smiješan video/objavu itd. Trolanje ima značajan utjecaj na prisutnost mladih na društvenim mrežama, njihov život i rad, kao i odnose s drugim ljudima. U nekim slučajevima trolanje može čak rezultirati potpunom izolacijom od svijeta ili nasilnim postupcima prema drugima ili sebi. Stoga bi svi mladi ljudi trebali biti svjesni negativnog utjecaja trolanja i, kao aktivni vršnjaci, predvodnici i edukatori, biti oprezni u sprječavanju i suočavanju s takvim situacijama kad god ih vide u svojoj zajednici.

Svrha radionice: Učenje o trolanju, njegovom utjecaju i prisutnosti među mladima, kao i istraživanje načina prevladavanja ovog problema.

Ciljevi:

- Učenje o konceptu trolanja i njegove manifestacije kao ozbiljne vrste digitalnog nasilja;
- Razumijevanje negativnih utjecaja koje trolanje ima na pojedinca/ku;
- Istraživanje različitih strategija suočavanja s trolanjem i njihovih prednosti i mana.

Kompetencije kojima se bavi:

- Kompetencije opće pismenosti;
- Građanske kompetencije;
- Osobne, društvene i kompetencije za učenje o učenju;
- Timski rad;
- Komunikacija;
- Analitičke kompetencije;
- Kritičko razmišljanje.

Metodologija i metode:

- Tuš ideja;
- Teorijski sadržaj;
- Razmjena ideja na tihom podiju;
- Diskusija u plenumu.

Tijek radionice:

¹⁰ Relate UK. (n.d.). *Cyberbullying and trolling* | Relate. Relate UK. Pristupljeno 2022. sa: <https://www.relate.org.uk/cy/relationship-help/help-family-life-and-parenting/parenting-teenagers/school-and-work/cyberbullying-and-trolling> (eng.)

I. Tuš ideja: digitalno nasilje i trolanje (20 minuta)

Radionica započinje kratkom sesijom razmjene doprinosa sudionika u obliku ideja koje bi trebale dati opći pregled njihovog znanja o digitalnom nasilju i trolanju. Osoba koja radi s mladima zapisuje oba pojma na *flipchart* papir i traži od sudionika da izraze svoje razumijevanje svakog koncepta. Oni također dijele svoja mišljenja o razlikama između ta dva pojma.

II. Teorijski sadržaj: Važni elementi zaštite mladih od digitalnog nasilja i trolanja (20 minuta)

Osoba koja radi s mladima ističe pojam digitalnog nasilja i predstavlja pojam trolanja kao jednog od nekoliko oblika nasilja na internetu. Potom, naglašavajući utjecaj trolanja na život i rad pojedinca, osoba koja radi s mladima upoznaje sudionike s nekoliko elemenata i savjeta za zaštitu mladih od digitalnog nasilja i trolanja, kao npr.:

- Odgovorna razmjena informacija;
- Pažljivo objavljivanje sadržaja;
- Sigurnosna podešavanja;
- Odabir pravog mjesta (platforme);
- Poznavanje tehnologija koje mladi koriste;
- Učenje jezika mladih – npr. „IRL“ znači „u stvarnom svetu“ (eng.: *in real life*);
- Biti prisutan/na i pružiti pomoć;
- Ići u korak s tehnologijom;
- Razgovor sa vršnjacima/kinjama, suradnicima/ama, braćom/sestrama, rođacima/kinjama.

III. Tuš ideja na tihom podiju: Strategije suočavanja – Prednosti i mane (30 minuta)

Osoba koja radi s mladima uvodi sljedeće strategije:

- Neodgovaranje;
- Čuvanje kopije kao dokaza;
- Prijava slučaja administratorima/cama stranice.

Ovi pojmovi su napisani na *flipchart* papirima i postavljeni na pod. Sudionici su upućeni dati svoj doprinos bez riječi u sljedećih 30 minuta. Točnije, trebali bi posjetiti svaki list papira i zapisati svoje razumijevanje te specifične strategije za suočavanje s trolanjem, ali i svoje razumijevanje njenih prednosti i mana. Svoje ideje mogu pisati izravno na *flipchart* papir ili mogu prvo pisati na *post-it* papiriće i zalijepiti ih na veliki komad papira. Nakon 30 minuta, sve osobe se pridružuju plenumu.

IV. Diskusija u plenumu (30 minuta)

Zajedno sa sudionicima, osoba koja radi s mladima prolazi kroz svaku temu/strategiju i sažima doprinose. Zatim slijedi rasprava o elementima spomenutim tijekom sesije i komentiraju se prednosti i nedostaci svake od strategija.

Potrebni materijali: *flipchart* papiri, *post-it* papirići, markeri, olovke i kemijske olovke, laptop, projektor.

Pozadinska literatura i daljnje čitanje:

- *Relate UK. (n.d.). Cyberbullying and trolling | Relate. Relate UK. Pristupljeno 2022. sa: <https://www.relate.org.uk/cy/relationship-help/help-family-life-and-parenting/parenting-teenagers/school-and-work/cyberbullying-and-trolling> (eng.)*
- *Rajbhandari, Jyotshna & Rana, Karna. (2022). Cyberbullying on Social Media: an Analysis of Teachers' Unheard Voices and Coping Strategies in Nepal. International Journal of Bullying Prevention. 10.1007/s42380-022-00121-1. (eng.)*

8.0 Suočavanje s lažnim profilima i krađom računa kao oblicima digitalnog nasilja

Naslov radionice: Suočavanje s lažnim profilima i krađom računa kao oblicima digitalnog nasilja

Trajanje: 90 minuta

Pozadina:

Digitalno nasilje ne dolazi samo s računa s pravim imenom. Kako se digitalno nasilje danas smatra značajnim problemom, ljudi koji još uvijek pribjegavaju ovom obliku nasilja koriste se anonimnim sredstvima. Na društvenim mrežama i digitalnim alatima vrlo je lako biti anonimn. Praćenje anonimnih i lažnih računa složen je proces i zahtijeva puno truda i vremena. Osim lažnih računa, postoji i fenomen krađe računa koji se koristi u digitalnom nasilju; radi se o krađi tuđeg identiteta radi provođenja digitalnog nasilja. Stoga je bitno da ljudi postanu svjesni moći digitalnih alata i onih koji bi ih mogli zlorabiti. Ova je radionica osmišljena kako bi razotkrila zabrinjavajuće elemente ovih problema i uključila mlade ljude u raspravu o mogućim načinima rješavanja problema otmice profila i lažnih računa.

Svrha radionice: Podizanje svijesti o lažnim profilima i krađi računa u digitalnom nasilju te razgovor o načinima na koje se možemo nositi s njima, ali i kako ih izbjeći.

Ciljevi:

- Širenje svijesti o prisutnosti lažnih profila i krađi računa;
- Širenje razumijevanja različitih vrsta digitalnog nasilja;
- Unapređenje analitičkog i kreativnog razmišljanja kroz kreativne vježbe;
- Stvaranje prostora za raspravu o načinima kako se možemo nositi s lažnim profilima i krađom računa u digitalnom nasilju.

Kompetencije kojima se bavi:

- Digitalne kompetencije;
- Građanske kompetencije;
- Analitičke kompetencije;
- Osobne, društvene i kompetencije za učenje o učenju;
- Timski rad;
- Komunikacija;
- Kreativno i kritičko mišljenje.

Metodologija i metode:

- Doprinos sudionika/ca;
- Izgradnja piramide;
- Diskusija.

Tijek radionice:

I. Uvod u radionicu (10 minuta)

Osoba koja radi s mladima uvodi sudionike u radionicu i predstavlja njenu glavnu svrhu i ciljeve. Pruža kratke informacije sudionicima o prirodi aktivnosti koje će se odvijati tijekom radionice.

II. **Izgradnja piramide: Kako se nositi s lažnim profilima i otmicom naloga (80 minuta)**

Osoba koja radi s mladima predstavlja temu za sljedeću vježbu: Kako se nositi s lažnim profilima i krađom računa. Recite sudionicima kako je ova vježba složena, kako ima nekoliko faza i kako se zove "lumping" ili "izgradnja piramide". Polaznici dobivaju posebne upute za svaku fazu, a proces cijele vježbe je sljedeći:

1. faza – Kako razumijete pojmove „lažni profil“ i „krađa računa“?

Od sudionika se traži da pojedinačno razmisle o svom razumijevanju pojmova "lažni profil" i "otmica računa". Za to imaju 10 minuta, a svoje odgovore zapisuju na papir.

2. faza – Gdje primjećujemo lažne profile i krađu računa i kakav je njihov utjecaj?

Nakon samo-promišljanja, u ovoj fazi sudionici trebaju formirati četiri male grupe. U svojim grupama idućih 15 minuta koriste za raspravu o sljedećem pitanju: Gdje se susrećemo s lažnim profilima i otimanjem računa i kakav je njihov utjecaj? Prepisuju svoje ideje dok rade.

3. faza – Kako se izboriti s lažnim profilima i krađom računa?

3. faza zahtijeva spajanje dvije grupa u jednu, pa se od četiri male grupe iz prethodne faze formiraju dvije veće grupe. Njihov zadatak je razgovarati o tome kako se nositi s lažnim profilima i krađom računa i imaju 25 minuta za osmisliti potencijalne načine/strategije.

4. faza – Moguće neposredne akcije za suočavanje s ovakvim vrstama digitalnog nasilja među marginaliziranim i nemarginaliziranim mladima u našim zajednicama

U 4. fazi, obje se skupine spajaju u jednu i svi se pridružuju plenarnoj sjednici radi rasprave. Nakon različitih faza razgovora i razmjene znanja i iskustava, sudionici raspravljaju o mogućim trenutnim radnjama koje mogu poduzeti u svojim zajednicama u borbi protiv lažnih profila i krađe računa. Osoba koja radi s mladima zapisuje odgovore na *flipchart*.

Potrebni materijali: *flipchart* papiri, *post-it* papirići, markeri, olovke i kemijske olovke, laptop, projektor.

Pozadinska literatura i daljnje čitanje:

- *Cyberbullying (online bullying) - Recognising the effects and what to do.* (20. travanj 2022.). Devon Children and Families Partnership. <https://www.dcfp.org.uk/keeping-children-safe/cyberbullying/> (eng.)

Preporuke budućim osobama koje rade s mladima, vršnjačkim edukatorima/cama i predvodnicima za izvođenje ove radionice:

- Vježba "izgradnja piramide" može potrajati dosta vremena jer sudionici prolaze kroz različite faze i stvaraju nove grupe. Stoga se preporučuje da osobe koje rade s mladima omoguće dodatnu fleksibilnost od 5-15 minuta. Također, trebaju uključiti 5 minuta za objašnjavanje zadatka.

9.0 Razbijanje tišine

Naslov radionice: Razbijanje tišine

Trajanje: 140 minuta

Pozadina:

Nasilje nije pojava koja će lako nestati. Ono će biti prisutno još dugo bez obzira na sve napore da se nasilje zaustavi. No, važno je širiti znanje i svijest o suočavanju s nasiljem kako bi ljudi postali agilniji u razumijevanju i reagiranju. Mladi su izloženi nasilju u školama, klubovima, sportskim i drugim neformalnim aktivnostima koje pohađaju. Važno je razumjeti kako nasilje može biti fizičko, verbalno, seksualno i digitalno. Budući da je borba protiv nasilja dugotrajan proces, mladi bi trebali naučiti biti glasni kad dožive nasilje ili kad vide svoje vršnjake u takvoj situaciji. Ova radionica ima za cilj osnažiti sudionike da reagiraju kad vide nasilje u različitim oblicima i naučiti ih sagledavati ga iz različitih perspektiva, kao što su: uključivanje nastavnog osoblja, uključivanje vršnjaka i pružanje podrške pojedincima koji su preživjeli nasilje.

Svrha radionice: Razumijevanje važnosti prekida šutnje pri susretu sa situacijama nasilja i analiziranje različitih perspektiva i uloga za odgovor na situaciju.

Ciljevi:

- Širenje svijesti o tome zašto je važno reagirati prilikom situacija nasilja;
- Diskusija o različitim ulogama i perspektivama iz kojih se može reagirati na situacije nasilja;
- Razumijevanje načina na koje nasilje utječe na mlade prilikom različitih interakcija u njihovom životu i radu.

Kompetencije kojima se bavi:

- Osobne, društvene i kompetencije za učenje o učenju;
- Građanske kompetencije;
- Komunikacija i suradnja;
- Digitalne kompetencije;
- Kreativno i kritičko razmišljanje.

Metodologija i metode:

- Diskusija u parovima;
- Svjetski kafić;
- Diskusija u plenumu.

Tijek radionice:

I. Dobrodošlica i uvod (10 minuta)

Osoba koja radi s mladima daje pregled radionice, predstavlja njezine glavne svrhe i ciljeve. Pruža kratke informacije sudionicima o prirodi aktivnosti koje će se odvijati tijekom radionice.

II. Rasprava u paru – susret sa situacijom nasilja (15 minuta)

Osoba koja radi s mladima poziva sudionike da formiraju parove za prvi dio sesije i razgovaraju o zadanoj temi. Trebali bi međusobno razgovarati o situacijama kad su vidjeli scenu nasilja ili su je sami doživjeli. Na raspolaganju imaju 15 minuta, a osoba koja radi s mladima naglašava kako se rasprava neće nastaviti u velikoj grupi (trenutno služi samo za uvođenje sudionika u temu).

III. Svjetski kafić – Razbijanje tišine (50 minuta)

Sudionici se upućuju na sljedeći dio radionice. Osoba koja radi s mladima objašnjava metodologiju "svjetskog kafića" u kojoj svaka grupa sjedi za jednim stolom, a zatim prelazi za drugi, prateći znakove. Osoba koja radi s mladima dijeli sudionike u tri skupine i obavještava ih kako trebaju odgovoriti na sljedeće pitanje, ali iz različitih perspektiva, tj. uloge koje su ispisane na papiru na njihovom stolu:

- Kako spoznati situaciju nasilja i koji je najbolji način za prekid tišine?

Svaka grupa sjeda za jedan stol, a na stolovima su sljedeći opisi:

- Osoba koja trpi nasilje;
- Vršnjaci/kinje;
- Nastavno osoblje, upravnici/ce ili edukatori/ce.

Grupe imaju 20 minuta za raspravu o pitanju i pisanje doprinosa u skladu sa svojom ulogom. Nakon 20 minuta, osoba koja radi s mladima signalizira svakoj grupi da prijeđe za drugi stol i tamo daju svoj doprinos sljedećih 15 minuta. Jedino pravilo jest kako jedna osoba iz grupe uvijek treba ostati za originalnim stolom kao moderator za ostale koji se pridruže kasnije. Nakon 15 minuta ponovno prelaze na sljedeći stol, sve dok svaka grupa nije imala priliku posjetiti sve stolove i dati svoj doprinos.

I. Finalizacija rada u grupama i priprema za prezentaciju (20 minuta)

Sudionici su upućeni pridružiti se svojim izvornim grupama i koristiti sljedećih 20 minuta za sažetak svih doprinosa na zadanu temu. Zatim će u sljedećem dijelu radionice rezimirati rezultate.

II. Prezentacija i diskusija (45 minuta)

Kad su grupe spremne za svoja izlaganja, pridružuju se plenarnoj sjednici i osoba koja radi s mladima daje svakoj grupi do 10 minuta za iznijeti svoje ideje o primjerima prekida šutnje u situacijama nasilja. Nakon svake prezentacije predviđen je prostor za dodatne komentare ili pitanja.

Potrebni materijali: *flipchart* papiri, *post-it* papirići, markeri, olovke i kemijske olovke, laptop, projektor.

Pozadinska literatura i daljnje čitanje:

- *The Mayo News*. (22. studeni 2016.). *Break the silence on bullying*. Pristupljeno 2022. sa: <https://www.mayonews.ie/living/nurturing/29003-break-the-silence-on-bullying>

Preporuke budućim osobama koje rade s mladima, vršnjačkim edukatorima/cama i predvodnicima za izvođenje ove radionice:

- Osoba koja radi s mladima treba dati jasne upute za korake tijekom svjetskog kafića kako bi sudionici jasno razumjeli različite perspektive uključenih strana i dali odgovarajući doprinos za svakim stolom.

10.0 Zalaganje za druge

Naslov radionice: Zalaganje za druge

Trajanje: 75 minuta

Pozadina:

Nasilje u školama i drugim ustanovama često se događa jer učenici ili učitelji ili odgajatelji ne znaju kako iskoračiti i učiniti nešto po tom pitanju. Zagovaranje za druge ključno je u situacijama nasilja, u borbi protiv njega, ali i u njegovoj prevenciji. To ne samo da ranjivim mladim ljudima daje osjećaj kako postoji netko na koga se mogu osloniti, već pomaže i drugim mladima da shvate kako nema mjesta za zlostavljanje te ih osvještava o negativnom utjecaju nasilja u svim aspektima. Naučiti prepoznati zlostavljanje vrlo je važno jer mogu postojati slučajevi kad mladi ljudi nisu svjesni kako neko njihovo ponašanje ili zadirkivanje može biti situacija zlostavljanja. Zalaganje za druge jedan je od najkorisnijih načina da se to riješi i da se osigura da svi mladi razumiju i nauče kako podržati svoje vršnjake. Svjesni važnosti toga, ova radionica koristi interaktivne metode i raspravu, čime podupire učenje iz prakse.

Svrha radionice: Razumijevanje važnosti zalaganja za druge u situacijama suočavanja s nasiljem.

Ciljevi:

- Širenje svijesti o pružanju reakcije prilikom susreta sa situacijom nasilja;
- Rasprava o različitim situacijama koje traže zalaganje za osobu nad kojom se vrši nasilje;
- Upotreba interaktivnih vježbi za osnaživanje sudionika za prevenciju i borbu protiv nasilja.

Kompetencije kojima se bavi:

- Osobne, društvene i kompetencije za učenje o učenju;
- Građanske kompetencije;
- Komunikacija i suradnja;
- Digitalne kompetencije;
- Inovacija;
- Kreativno i kritičko razmišljanje.

Metodologija i metode:

- Teorijski sadržaj;
- Interaktivne vježbe;
- Diskusija.

Tijek radionice:

I. Teorijski sadržaj (15 minuta)

Osoba koja radi s mladima otvara sesiju kratkim izlaganjem o temi. Prezentacija govori o poznavanju vrsta ljudi koji su uključeni u situaciju nasilja:

- Osoba koja vrši nasilje (nasilnik/ca);
- Osoba nad kojom se vrši nasilje (meta nasilja);
- Osobe koje promatraju situaciju (promatrači/ce);
- Osobe koje promatraju situaciju, ali i interveniraju – (protivnici/ce).

Nakon što je objasnio poziciju svake uključene osobe, osoba koja radi s mladima se fokusira na promatrača i protivnika i objašnjava što ih razlikuje. Ispod su glavne karakteristike nekoga tko promatra nasilje i nekoga tko se suprotstavlja nasilju.

Bystander	Upstander
<ul style="list-style-type: none"> • Stands by and watches • Might laugh or join in • Does nothing • Stands with the mean person • Allows the meanness or bullying continue 	<ul style="list-style-type: none"> • Stands up to the mean person • Cheers up the target • Tells the mean person to stop • Helps the target walk away • Stand next to the target
	

Slika: Osoba koja promatra nasilje nasuprot osobe koja se suprotstavlja nasilju. Izvor: „The Responsive Counselor“. (23. ožujak 2022.). Lekcija o protivnicima/cama. Pristupljeno 2022. sa: <https://theresponsivecounselor.com/2016/09/upstander-lesson.html>. (eng.)

Nakon usvajanja razlika, sudionici će se informirati o važnosti zagovaranja za osobe koje su izložene nasilju različitim metodama kao što su npr. reagirati na zlobno ponašanje ili ne pomagati nasilniku da širi verbalno ili digitalno zlostavljanje putem društvenih mreža – ono što bi trebali učiniti je prijaviti podijeljeni sadržaj, pružiti podršku žrtvi online ili u fizičkom okruženju te pozvati vršnjake da im se pridruže.

II. **Vježba: Od osobe koja promatra do osobe koja se suprotstavlja I (20 minuta)**

Sudionici dobivaju list s tri situacije nasilja; svaka situacija ima različite moguće scenarije na temelju odgovora na zadana pitanja. Osoba koja radi s mladima poziva sudionike da formiraju parove za ovu aktivnost. Zatim ih upućuje da pojedinačno pročitaju scenarije, međusobno prodiskutiraju dane odgovore, odn. scenarije i svaki odgovor označe slovom P (osoba koja promatra) ili S (osoba koja se suprotstavlja) prema opisu radnje i njihovom razumijevanju. Vrijeme predviđeno za ovu aktivnost je 20 minuta.

Tri scenarija su preuzeta iz aktivnosti: Od osobe koja promatra do osobe koja se suprotstavlja, izvor: CYBERSIMPLE.be (n.d.). Aktivnost: Od osobe koja promatra do osobe koja se suprotstavlja: <https://www.cybersimple.be/sites/default/files/Cybersimple-Curriculum-its-cool-to-be-kind-activity-1.pdf> (eng.).

III. **Vježba: Od osobe koja promatra do osobe koja se suprotstavlja II (40 minuta)**

Sve osobe se pridružuju plenarnoj sjednici radi kratke rasprave o svojim odgovorima. Osoba koja radi s mladima poziva svaki par da kaže kako je kategorizirao te odgovore i podijeli razloge koji stoje iza njihove kategorizacije. Nakon 20 minuta rasprave o odgovorima, osoba koja radi s mladima nastavlja sesiju postavljanjem sljedećih pitanja:

- Zašto smo proveli/e ovu aktivnost? Kako ste je razumjeli/e?
- Kakva bi bila vaša reakcija da ste se vi našli/e u zadanim situacijama?
- Zbog čega je važno zalagati se za druge – biti osoba koja se suprotstavlja nasilju?
- Može li netko podijeliti neki primer situacije nasilja kojoj je sam/a prisustvovao/la? Koja je bila tvoja reakcija? Jesi li bio osoba koja promatra ili osoba koja se suprotstavlja?

Na kraju diskusije, osoba koja radi s mladima zaključuje sesiju naglašavajući još jednom važnost postojanja protivnika/ica u zajednici i školama/na fakultetima/u klubovima, kao i potrebu da se marginalizirani mladi podrže po ovom pitanju.

Potrebni materijali: *flipchart* papiri, *post-it* papirići, markeri, olovke i kemijske olovke, laptop, projektor, isprintani papiri sa scenarijima za svakog/u sudionika/cu.

Pozadinska literatura i daljnje čitanje:

- *The Responsive Counselor*. (23. ožujak 2022.). Lekcija o protivnicima/cama. Pristupljeno 2022. sa: <https://theresponsivecounselor.com/2016/09/upstander-lesson.html>. (eng.)
- *CYBERSIMPLE.be*. (n.d.). Aktivnost: Od osobe koja promatra do osobe koja se suprotstavlja: <https://www.cybersimple.be/sites/default/files/Cybersimple-Curriculum-its-cool-to-be-kind-activity-1.pdf>. (eng.)

11.0 Nenasilna komunikacija

Naslov radionice: Nenasilna komunikacija

Trajanje: 100 minuta

Pozadina:

Prema Kashtan & Kashtan (n.d.), nenasilna komunikacija (NVK) opisuje se kao jezik suosjećanja, kao alat za pozitivne društvene promjene i kao duhovna praksa. NVC nam daje alate i svijest razumjeti što nas pokreće, preuzeti odgovornost za svoje reakcije i produbiti svoju vezu sa sobom i drugima, mijenjajući tako naše uobičajene reakcije na život¹¹. Nenasilna komunikacija izgrađena je na empatiji i samo-empatiji, pa pri komunikaciji uvijek vodi računa o osjećajima i potrebama drugih ljudi, kao i o vlastitim osjećajima i potrebama. Štoviše, nenasilna komunikacija sastoji se od četiri komponente: zapažanja, osjećaja, potreba i zahtjeva. Važnost ovih komponenti je vrlo velika i potrebno ih je dobro razumjeti kako bi se pravilno usvojila nenasilna komunikacija. Ova radionica sastoji se od različitih metoda koje vode do razumijevanja nenasilne komunikacije i njenih komponenti.

Svrha radionice: Razumijevanje pojma nenasilne komunikacije i njenih ključnih komponenti.

Ciljevi:

- Razumijevanje koncepta nenasilne komunikacije i njenog značaja;
- Učenje o četiri komponente nenasilne komunikacije i empatije;
- Izgradnja kapaciteta sudionika/ca za nenasilnu komunikaciju kroz kombiniranje metoda u interaktivnim vježbama, teorijski sadržaj i diskusiju.

Kompetencije kojima se bavi:

- Osobne, društvene i kompetencije za učenje o učenju;
- Građanske kompetencije;
- Komunikacija i suradnja;
- Digitalne kompetencije;
- Analitičke kompetencije;
- Kreativno i kritičko razmišljanje.

Metodologija i metode:

- Teorijski sadržaj;
- Interaktivne vježbe;
- Debriefing.

Tijek radionice:

I. Uvod u radionicu (10 minuta)

Osoba koja radi s mladima daje pregled radionice, predstavlja njezine glavne svrhe i ciljeve. Pruža kratke informacije sudionicima o prirodi aktivnosti koje će se odvijati tijekom radionice.

II. Teorijski sadržaj: Nenasilna komunikacija i njene ključne komponente (20 minuta)

¹¹ Kashtan, I., & Kashtan, M. (n.d.). *Basics of Nonviolent Communication – BayNVC*. Bay Nvc. Pristupljeno 2022. sa: <https://baynvc.org/basics-of-nonviolent-communication/> (eng)

Osoba koja radi s mladima pripremila je prezentaciju s teorijskim prikazom nenasilne komunikacije. Prezentacija se sastoji od važnosti i utjecaja nenasilne komunikacije te važnosti empatije i samo-empatije koji su ključni za postojanje NVC-a (NNK, nenasilne komunikacije). Štoviše, osoba koja radi s mladima upoznaje sudionike s ključnim komponentama nenasilne komunikacije:

- Zapažanja;
- Osjećaji;
- Potrebe;
- Zahtjevi.

III. **Interaktivna vježba: Istina iza naših postupaka – namjera (40 minuta)**

Sudionici dobivaju papire i markere/olovke/kemijske. Osoba koja radi s mladima ističe kako će u ovom dijelu radionice raditi vježbu koja se sastoji od nekoliko faza te kako tijekom svake faze trebaju paziti na upute. Osoba koja radi s mladima poziva sve da iskoriste 5-10 minuta za razmišljanje o nečemu što su rekli ili nisu rekli. On/ona daje sljedeće savjete kako bi pomogao/la sudionicima da dođu do ideja:

- Upotreba sile;
- Pružanje „negativne povratne informacije“ ili „konstruktivne kritike“;
- Prihvatiti napraviti nešto kad vas netko zamoli;
- Reći „ne“ nekome;
- „Biti dobar/a“, „biti fin/a“;
- Pričanje viceva, „biti smiješan/a“, ispričati nešto humoristično.¹²

Sudionici su zatim zamoljeni da zapišu situaciju o kojoj su razmišljali, uključujući namjeru iza svoje akcije u tom trenutku. Za to imaju oko 10 minuta.

Nakon toga, osoba koja radi s mladima upućuje sudionike dublje razmisliti o toj situaciji i zapitati se jesu li postojale neke druge ili dublje namjere. Ako je tako, trebaju i to zapisati na papir.

Na kraju, osoba koja radi s mladima postavlja sudionicima/ama sljedeća pitanja za refleksiju;

- U trenutku kad si shvatio/la svoju namjeru iza tog postupka, jesi li poželio/la promijeniti svoju namjeru?
- Jesi li poželio/la promijeniti sam postupak?
- Dok razmišljate o ovome, neka vam narednih 5 minuta posluži da zapišete osjećaje koji vam naviru.

Nakon 5 minuta sudionici potvrđuju kako su završili zadatak, okupljaju se u plenumu i dijele misli i osjećaje koje su napisali na svojim radovima.

IV. **Debriefing (30 minuta)**

Nakon vježbe, osoba koja radi s mladima započinje kratki razgovor o dojmovima o provedenoj aktivnosti. On/ona pita sudionike o njihovom razumijevanju ove aktivnosti i njihovoj povezanosti s temom. Poziva sve da svoje dojmove iznesu na plenumu.

Potrebni materijali: *flipchart* papiri, *post-it* papirići, markeri, olovke i kemijske olovke, laptop i projektor za prezentaciju – teorijski sadržaj.

Pozadinska literatura i daljnje čitanje:

- *Kashtan, I., & Kashtan, M. (n.d.) Basics of Nonviolent Communication – BayNVC. Bay Nvc.* Pristupljeno 2022. sa: <https://baynvc.org/basics-of-nonviolent-communication/> (eng.)

¹² Gill, R., Leu, L., & Morin, J. (31. srpanj 2020.). *Nonviolent Communication Exercises. Puddle Dancer Press.* Pristupljeno 2022. sa: <https://www.nonviolentcommunication.com/resources/articles-about-nvc/intention-lleu/> (eng.)

- *Service Civil International Poland*. (2021.). Paket igara za nenasilnu komunikaciju. https://sci.ngo/wp-content/uploads/NVC-GAMES-PACKAGE_ENGLISH-version_web.pdf (eng.)
- *Schultz, J. P.* (25. lipanj 2022.). *Your Complete Nonviolent Communication Guide*. *PositivePsychology.Com*. Pristupljeno 2022. sa: <https://positivepsychology.com/non-violent-communication/> (eng.)

Potencijalne vježbe i aktivnosti za NNK:

- *Rubin*. (18. studeni 2020.). *Nonviolent Communication: All Steps, Exercises & Examples*. *Happy Rubin*. Preuzeto 2022. sa: <https://happyrubin.com/fascinating-topics/nonviolent-communication/> (eng.)
- *Unitarian Universalist Association*. (20. srpanj 2017.). *Activity 4: Nonviolent Communication*. *UUA.Org*. Pristupljeno 2022. sa: <https://www.uua.org/re/tapestry/youth/call/workshop3/171761.shtml> (eng.)
- *Gill, R., Leu, L., & Morin, J.* (31. lipanj 2020.). *Nonviolent Communication Exercises*. *Puddle Dancer Press*. Pristupljeno 2022. sa: <https://www.nonviolentcommunication.com/resources/articles-about-nvc/intention-lleu/> (eng.)

Preporuke budućim osobama koje rade s mladima, vršnjačkim edukatorima/cama i predvodnicima za izvođenje ove radionice:

- Važno je da osoba koja radi s mladima ima napredno znanje o nenasilnoj komunikaciji jer to olakšava iskustveno učenje sudionika. Također, osnovne teorije o NVC-u trebaju biti predstavljene u prezentaciji tijekom teoretskog sadržaja.
- Upute za vježbu trebaju biti jasne i sažete. Osoba koja radi s mladima treba naglasiti kako aktivnost ima nekoliko faza, kako sudionici ne bi na samom početku dijelili previše informacija o svojim situacijama i postupcima.

12.0 Posredovanje u situacijama sukoba

Naslov radionice: Posredovanje u situacijama sukoba

Trajanje: 150 minuta

Pozadina:

Upravljanje konfliktnim situacijama i njihovo rješavanje može biti vrlo teško. Neke konfliktno situacije mogu dovesti do fizičkog nasilja ili drugih nasilnih radnji. Prema Mooreu (2004.), postoji nekoliko načina pristupa upravljanju i rješavanju sukoba, u rasponu od najmanje invazivnih do najinvazivnijih. Sukobi se mogu izbjeći, raspravljati, pregovarati, arbitrirati, suditi, riješiti zakonima, političkom akcijom ili upotrebom nasilne sile¹³. Rješavanjem sukoba obično upravlja "medijator", tj. posrednik, kao treća (=neutralna) strana u sukobu. Moore (2004) predstavlja tri različite uloge medijatora: medijatora iz društvenih krugova, autoritativnog medijatora i neovisnog medijatora. U sektoru mladih vrlo je važno poznavati i razumjeti proces medijacije i ulogu medijatora jer je tad šansa za rješavanje sukoba uvijek veća – budući da se sektor bavi potrebama različitih ciljnih skupina, posebice marginaliziranih i diskriminirao mlade ljude. Ova sesija nudi skup teorijskih i praktičnih metoda i informacija za razumijevanje posredovanja u sukobu, njegovog procesa i korištenje situacija iz stvarnog života za iskustveno učenje.

Svrha radionice: Razumijevanje pojma medijacije i njezine važnosti za rješavanje sukoba.

Ciljevi:

- Razumijevanje koncepta posredovanja u sukobu i značaja posredovanja;
- Stvaranje prostora za refleksiju na temu situacija sukoba iz svakodnevnog života i na poslu;
- Upotreba stvarnih primjera situacija sukoba za šire razumijevanje važnosti procesa posredovanja i njegove funkcionalnosti.

Kompetencije kojima se bavi:

- Osobne, društvene i kompetencije za učenje o učenju;
- Građanske kompetencije;
- Komunikacija i suradnja;
- Digitalne kompetencije;
- Analitičke kompetencije;
- Kreativno i kritičko razmišljanje.

Metodologija i metode:

- Teorijski sadržaj;
- Interaktivne vježbe;
- Prezentacija i diskusija.

Tijek radionice:

- I. **Uvod u radionicu i teorijski sadržaj na temu posredovanja u situacijama sukoba (30 minuta)**

¹³ Christopher Moore, *The Mediation Process: Practical Strategies for Resolving Conflict*, 3rd., (San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 2004).

http://books.google.com/books/about/The_Mediation_Process.html?id=8hKfQgAACAAJ (eng.)

Osoba koje rade s mladima pozdravlja sudionike i daje kratak uvod u program i temu koja će se obrađivati. Zatim se detaljno predstavlja koncept medijacije sukoba. Presentacija uključuje informacije o ulogama medijatora: medijatora zajednice, autoritativnog medijatora i neovisnog medijatora. Nadalje, pozivajući se na ilustraciju (koju je prethodno podijelila sa svim sudionicima), objašnjava proces medijacije sukoba. Ilustracija izgleda ovako:

Slika: Posredovanje u situacijama – inovativni pristupi u nastavi. Izvor: <https://www.infoeducation.com/2021/09/21/conflict-mediation-innovative-approaches-to-teaching/> (eng.)

II. Vježba: Posredovanje u sukobu – 1. korak (10 minuta)

Osoba koja radi s mladima poziva sve sudionike da razmisle o konfliktnoj situaciji koju su doživjeli (u svakodnevnom životu ili na poslu) te da ključne informacije zapišu na papir. Ako ne mogu smisliti nešto osobno ili ne žele podijeliti, mogu iskoristiti drugu situaciju koja im je poznata i učiniti posrednike u sukobu anonimnima. Na raspolaganju imaju 10 minuta.

III. Vježba: Posredovanje u sukobu – 2. korak (20 minuta)

Sudionici su podijeljeni u male grupe. Osoba koja radi s mladima ih upućuje da međusobno podijele konfliktne situacije koje su napisali. Grupe imaju 20 minuta za razmjenu i raspravu.

IV. Vježba: Posredovanje u sukobu – 3. korak (10 minuta)

Nakon razmjene, osoba koja radi s mladima daje daljnje upute svakoj grupi da izabere jednu konfliktnu situaciju od onih koje su međusobno podijelile, kao situaciju koju trebaju riješiti u sljedećoj fazi. Imaju 10 minuta za odlučiti i obavijestiti osobu koja radi s mladima.

V. Vježba: Posredovanje u sukobu – 4. korak (40 minuta)

Sad se grupama daje uputa da koriste isprintani primjerak koji im je dan - ilustracija procesa medijacije sukoba. Upućuju se da ovim modelom rade na rješavanju konfliktne situacije koju su odabrali. Imaju 40 minuta za dovršiti ovaj zadatak i pripremiti se podijeliti svoj proces medijacije u sukobu na plenarnoj sjednici.

VI. **Prezentacija i diskusija (40 minuta)**

Sve grupe se pridružuju plenumu kako bi predstavile svoj rad. Svaka grupa ima približno 5-7 minuta za predstavljanje, nakon čega slijedi kratka sesija pitanja i odgovora i komentari drugih grupa.

Potrebni materijali: *flipchart* papiri, *post-it* papirići, markeri, olovke i kemijske olovke, laptop i projektor za prezentaciju – teorijski sadržaj, isprintane ilustracije za sudionike/ce.

Pozadinska literatura i daljnje čitanje:

- W. (30. lipanj 2022.). *Conflict mediation: innovative approaches to teaching*. Infol Education. Pristupljeno 2022. sa: <https://www.infoeducation.com/2021/09/21/conflict-mediation-innovative-approaches-to-teaching/> (eng.)
- Christopher Moore, *The Mediation Process: Practical Strategies for Resolving Conflict*, 3rd., (San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 2004). http://books.google.com/books/about/The_Mediation_Process.html?id=8hKfQgAACAAJ (eng.)

Preporuke budućim osobama koje rade s mladima, vršnjačkim edukatorima/cama i predvodnicima za izvođenje ove radionice:

- Osobe koje rade s mladima trebaju pripremiti nekoliko situacija unaprijed kao primjere u slučaju da sudionici ne žele dijeliti životne situacije iz osobnog iskustva ili se ne mogu sjetiti nijedne situacije u danom trenutku.

13.0 Prihvaćanje različitosti – zajednički identitet (MI)

Naslov radionice: Prihvaćanje različitosti – zajednički identitet (MI)

Trajanje: 150 minuta

Pozadina:

Koncept prepoznavanja identiteta danas je važna meta rasprava u društvenom i psihološkom sektoru. Pomaže pojedincu spoznati jedinstvenost u sebi. Međutim, najčešće ljudi ne shvaćaju kako je društveno okruženje i okolina ono što oblikuje nečiji identitet. Da nema razlika, nitko ne bi mogao vidjeti osobne identitete i karakteristike koje posjeduje. Vrlo je važno cijeniti različitost oko nas i biti svjestan kako je naš zajednički identitet (MI) ono što čini svijet lijepim i čini nečiji identitet takvim kakav jest. Još uvijek postoji visok postotak diskriminacije, marginalizacije, stereotipa i nasilja nad manjinskim skupinama u društvu ili općenito ljudima koji su malo drugačiji od zajednice koja ih okružuje. To je zapravo rezultat nedostatka svijesti i obrazovanja u prihvaćanju različitosti i drugih ljudi koji nas prati iz prethodnih desetljeća. No, nikad nije kasno fokusirati se na identitet „MI“ i prigriliti različitost za dobrobit sadašnje generacije mladih, te nastaviti to činiti i u budućnosti kako bismo ukazali na prisutnost spomenutog negativnog fenomena i time ga smanjili. Ova je radionica osmišljena kako bi se pozabavila ovim problemom i promicala pozitivnost u različitosti i grupnom identitetu.

Svrha radionice: Promicanje različitosti kao srži razvoja osobnog identiteta i podizanje svijesti o smanjenju negativnih pojava među mladima.

Ciljevi:

- Razumijevanje i razgovor o konceptima osobnog identiteta i zajedničkog identiteta;
- Učenje o važnosti različitosti i prihvaćanju drugih;
- Isticanje negativnih utjecaja stereotipa, nasilja i drugih diskriminatornih postupaka;
- Upotreba interaktivnih metoda za promociju različitosti i zajedničkog identiteta.

Kompetencije kojima se bavi:

- Analitičke kompetencije;
- Osobne, društvene i kompetencije za učenje o učenju;
- Timski rad;
- Komunikacija;
- Građanske kompetencije;
- Empatija;
- Digitalne kompetencije;
- Inovacija;
- Kreativno i kritičko razmišljanje.

Metodologija i metode:

- Doprinos sudionika/ca;
- Interaktivne vježbe;
- Debriefing;
- Rad u malim grupama;
- Prezentacija i diskusija.

Tijek radionice:

I. Uvod u radionicu (20 minuta)

Osoba koja radi s mladima upoznaje sudionike s radionicom i njezinom osnovnom svrhom i ciljevima te dnevnim redom. Pruža kratke informacije o prihvaćanju različitosti i sprječavanju stereotipa, diskriminacije, nasilja i marginalizacije.

II. Interaktivna vježba: Točke (45 minuta)

Osoba koja radi s mladima poziva sudionike da ustanu i formiraju veliki krug. On daje prvu uputu, a to jest kako ne smiju razgovarati tijekom ove aktivnosti. Zatim, osoba koja radi s mladima traži od sudionika da zatvore oči, a zatim svima lijepi komad papira (točku) na čelo. Točkice su različitih boja ili oblika. Kad su sve osobe dobile točkicu, osoba koja radi s mladima ih poziva da otvore oči i pronađu svoje grupe bez razgovora. Kad završe s tim zadatkom, osoba koja radi s mladima ih pita jesu li zadovoljni grupom kojoj pripadaju.

Debriefing za vježbu:

Nakon što dobije odgovore, on/a poziva sve da se pridruže plenarnoj sjednici radi kratkog razgovora o vježbi. Postavlja sljedeća pitanja:

- Što se dogodilo tijekom ove vježbe?
- Kako ste se osjećali/e tijekom traženja svoje grupe? A kako kad ste pronašli/e nekoga s istom točkom kao vašom?
- Kako su se osjetile osobe koje su imale više poteškoća za pronalaženje svoje grupe?
- Kako je protekla interakcija / komunikacija između svih vas?
- Zbog čega ste pribjegli/e formiranju grupe na osnovi potrage za sličnostima između vaših točaka – kad je jedina uputa bilo pronaći svoju grupu bez međusobne komunikacije?
- U stvarnom životu, koje grupe smatrate dijelom svog identiteta? Kamo pripadate?
- Kako druge osobe pristupaju tim grupama?
- Tko su individue ili grupe u vašim zajednicama koje imaju poteškoća pronaći svoju grupu ili je uopće ne mogu naći?

Osoba koja radi s mladima zapisuje na *flipchart* papir ključne riječi iz odgovora sudionika/ca i naglašava svrhu aktivnosti i važnost prihvaćanja onih koji su drugačiji/e od nas samih.

III. Video-prezentacija „Prihvatanje drugih, prihvaćanje sebe“ (5 minuta)

Nakon vježbe i njezinog izvješćivanja, osoba koja radi s mladima prikazuje video Thandie Newton iz njezinog Ted Talka o osobnom razvoju i važnosti pripadnosti grupi. Video govori o odbacivanju ljudi (u njenom slučaju) koji su drugačiji od drugih i što može dovesti do izazovnih situacija u životu tih ljudi. Video bi trebao biti prikazan od 2:45 do 4:12 minute. Link videa je:

https://www.ted.com/talks/thandie_newton_embracing_otherness_embracing_myself?utm_campaign=tedsread&utm_medium=referral&utm_source=tedcomshare

IV. Korak po korak do prevladavanja (40 minuta)

Sudionici su podijeljeni u male grupe. Upute glase kako će raditi na razmjeni iskustava unutar svojih zajednica ili društava odgovarajući na sljedeća pitanja:

- Koji su tipovi diskriminacije, stereotipa, marginalizacije ili nasilja u mom društvu?
- Zbog čega su ove osobe / grupe odbačene?
- Koje mogu biti potencijalne aktivnosti / postupci za borbu s ovim negativnim navikama i njihovo sprečavanje?
- Koja je uloga mladih u prevladavanju ovih navika?
- Kako se mladi mogu motivirati za suprotstavljanje?

Grupe imaju 40 minuta za izvršiti ovaj zadatak i pripremiti svoje izlaganje za plenum u narednoj fazi.

V. Prezentacija i diskusija (40 minuta)

Sve grupe se pridružuju plenumu kako bi predstavile svoj rad. Nakon svake prezentacije, slijedi kratka sesija s pitanjima i komentarima koju vodi osoba koja radi s mladima. Za kraj, osoba koja radi s mladima još jednom ističe važnost otvorenosti i prihvaćanja različitosti te zajedničkog „MI“ identiteta.

Potrebni materijali: *flipchart* papiri, *post-it* papirići, markeri, olovke i kemijske olovke, laptop i projektor za prikazivanje videa, zvučnici za prikazivanje videa, samoljepljivi papirići u obliku točke (u jednakom broju s brojem sudionika/ca i u različitim bojama: bar četiri različite boje i jedna točka jedinstvene boje ili dizajna; recimo, za grupu od 16 sudionika/ca možete imati četiri crvene, četiri zelene, četiri žute, a u posljednjoj podgrupi možete izabrati: npr. dvije plave, jedna žuta ili zelena i jedna bijela/transparentna).

Pozadinska literatura i daljnje čitanje:

- *T-kit 4: Intercultural Learning of the Youth Partnership of the Council of Europe and the European Commission, 2nd edition, 2018;* link: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-4-intercultural-learning>; str.75: <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262514/Act8.pdf/4128b2fd-d9e5-a7d0-08ab-555e63416c11> (eng.)
- Video link za prikazivanje tijekom sesije: https://www.ted.com/talks/thandie_newton_embracing_otherness_embracing_myself?utm_campaign=tedsread&utm_medium=referral&utm_source=tedcomshare (eng.)

Preporuke budućim osobama koje rade s mladima, vršnjačkim edukatorima/cama i predvodnicima za izvođenje ove radionice:

- Vježba „točke“: prilikom lijepljenja jedne točke koja se razlikuje od svih ostalih, važno je da osobe koje rade s mladima izaberu osobu koja je iskusnija u radu s mladima, odnosno koja je dio organizacijskog tima – osobu koja se ne bi osjećala loše ili isključeno iz vježbe.
-

Reference

1. Alipan, A., Skues, J. L., & Theiler, S. (2018). "They Will Find Another Way to Hurt You": Emerging Adults' Perceptions of Coping With Cyberbullying. *Emerging Adulthood*, 9(1), 22–34. <https://doi.org/10.1177/2167696818816896>
2. Anti-Bullying Alliance. (n.d.). Bullying and care-experienced young people. <https://anti-bullyingalliance.org.uk/tools-information/all-about-bullying/at-risk-groups/looked-after-children/bullying-and-care>
3. Boxer P, Sloan-Power E. Coping with violence: a comprehensive framework and implications for understanding resilience. *Trauma Violence Abuse*. 2013 Jul;14(3):209-21. Doi: 10.1177/1524838013487806. Epub 2013 May 6. PMID: 23649832; PMCID: PMC7238431. Izvor sa interneta: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7238431/>
4. BROWN BROTHERS HARRIMAN. (2006, prosinac). *Mentoring Guide*. Career Connect. https://cdn2.sph.harvard.edu/wp-content/uploads/sites/31/2015/10/Mentoring_Guide.pdf
5. BulliesOut. (2020, 29. lipanj). *Making a Change*. Pristupljeno 2022. sa: <https://bulliesout.com/need-support/young-people/are-you-a-bully/making-a-change/>
6. BulliesOut. (2022, 4. svibanj). *Information for Young People dealing with Bullying*. Pristupljeno 2022. sa: <https://bulliesout.com/need-support/young-people/>
7. Christopher Moore, *The Mediation Process: Practical Strategies for Resolving Conflict*, 3rd., (San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 2004). http://books.google.com/books/about/The_Mediation_Process.html?id=8hKfQgAACAAJ
8. CYBERSIMPLE.be. (n.d.). Activity: From bystanders to upstanders. <https://www.cybersimple.be/sites/default/files/Cybersimple-Curriculum-its-cool-to-be-kind-activity-1.pdf>
9. Edin Bjelošević, Sonja Bjelošević & Halima Hadžikapetanović: PEER VIOLENCE AS A PROBLEM OF THE MODERN SOCIETY, *Psychiatria Danubina*, 2020; Vol. 32, Suppl. 3, pp 371-377
10. Gavin, M. L. (2019, veljača). *Dealing With Bullying (for Teens) - Nemours KidsHealth*. Kids Health Org. Pristupljeno 2022. sa: <https://kidshealth.org/en/teens/bullies.html>
11. Great Britain. Department for Children, Schools and Families, & Great Britain. Department For Children, S. F. (2009). *Safe from Bullying*. Department for Children, Schools & Families. <https://lx.iriss.org.uk/sites/default/files/resources/Safe%20from%20bullying%20training.pdf>
12. Kashtan, I., & Kashtan, M. (n.d.). *Basics of Nonviolent Communication – BayNVC*. Bay Nvc. Preuzeto 2022. sa: <https://baynvc.org/basics-of-nonviolent-communication/>
13. Millacci, T. S., PhD. (2022, 6. kolovoz). *Anti-Bullying Programs in the Classroom: Best Activities for Schools*. PositivePsychology.Com. Pristupljeno 2022. sa: <https://positivepsychology.com/anti-bullying-program-classroom/>
14. Ogbueze, D. (2017, 11. travnja). *The unfortunate repercussions of public shaming*. Daily Sundial. Preuzeto 2022. sa: <https://sundial.csun.edu/111136/arts-entertainment/the-unfortunate-repercussions-of-public-shaming/>
15. Relate UK. (n.d.). *Cyberbullying and trolling | Relate*. Relate UK. Pristupljeno 2022. sa: <https://www.relate.org.uk/cy/relationship-help/help-family-life-and-parenting/parenting-teenagers/school-and-work/cyberbullying-and-trolling>
16. Stop Bullying Gov. (2017, rujan). *Bullying Prevention and Response Training and Continuing Education Online Program*. <https://www.stopbullying.gov/sites/default/files/2017-09/training-module-2016.pdf>
17. StopBullying.gov. (2021, 17. studeni). *Respond to Bullying*. <https://www.stopbullying.gov/prevention/on-the-spot>

18. *The Education People*. (n.d.). *Safeguarding: Peer on Peer Abuse*. Pristupljeno 2022. sa: <https://www.theeducationpeople.org/our-expertise/safeguarding/safeguarding-priorities/peer-on-peer-abuse/>
19. *The Literary Maven*. (2020, 18. siječanj). *Stand Up For A Friend: A Social Emotional Learning Activity*. Pristupljeno 2022. sa: <https://www.theliterarymaven.com/2020/01/social-emotional-learning-activity.html>
20. *The Mayo News*. (2016, 22. studeni). *Break the silence on bullying*. Pristupljeno 2022. sa: <https://www.mayonews.ie/living/nurturing/29003-break-the-silence-on-bullying>
21. *The Responsive Counselor*. (2022, 23. ožujak). *Upstander Lesson*. Pristupljeno 2022. sa: <https://theresponsivecounselor.com/2016/09/upstander-lesson.html>
22. *T-kit 4: Intercultural Learning of the Youth Partnership of the Council of Europe and the European Commission, 2nd edition, 2018*; at <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-4-intercultural-learning>; page 75 at <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262514/Act8.pdf/4128b2fd-d9e5-a7d0-08ab-555e63416c11>
23. *Together Platform*. (n.d.). *What is the Purpose of Mentoring Programs? | Together Mentoring Software*. Pristupljeno 2022. sa: <https://www.togetherplatform.com/blog/what-is-the-purpose-of-mentoring>
24. *Ululdag University in Bursa, Turkey, Aurel University, Arad, Romania, Centre Neuro-Psychiatrique Saint-Martin, Dave, Belgium, & Asociación Cultural Social y Educativa Segundas Oportunidades, Telde, Spain*. (2016). *Toolkit: KEEPING YOUTH SAFE FROM CYBERBULLYING*. https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-2117/KYSFCB%20Toolkit.pdf
25. *Usanmaz, O*. (2022, 18. veljače). *Key Steps To Follow Before And During Mentorship Programs: A Mentoring Program Outline*. *Qooper*. Pristupljeno 2022. sa: <https://www.qooper.io/blog/key-steps-to-follow-before-and-during-mentorship-programs-a-mentoring-program-outline>

Outreach Hannover e.V., Njemačka

**Sufinancira
Europska unija**

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih.